

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Studijní program: Sociální práce
Kombinace: Penitenciární péče

VÝZNAM PROGRAMŮ ZACHÁZENÍ PRO PŘÍPRAVU
ODSOUZENÝCH ŽEN NA ŽIVOT NA SVOBODĚ

RELEVANCE OF TREATMENT PROGRAMS FOR CONVICTED
FEMALES' PREPARATION FOR LIFE IN FREEDOM

Bakalářská práce: 10-FP-KSS-4031

Autor:

Jana PLÍHALOVÁ

Podpis:

Adresa:

Nová Ves 209

582 91 Světlá nad Sázavou

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
92	23	7	23	19	6 + 2CD

V Liberci dne: 20.04.2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Jana Plíhalová
adresa: Waldhauserova 948, 580 01 Havlíčkův Brod
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: Význam programů zacházení pro přípravu odsouzených žen na život na svobodě
Název BP v angličtině: Treatment Programs Importance for the Preparation of the Convicted Women for the Civilian Life
Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Jana Plíhalová

Datum:

20.4.2011

Podpis:

Název BP: VÝZNAM PROGRAMŮ ZACHÁZENÍ PRO PŘÍPRAVU
ODSOUZENÝCH ŽEN NA ŽIVOT NA SVOBODĚ

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D. Podpis:

Cíl: Charakteristika výkonu trestu a programu zacházení jako jeho důležité součásti, v návaznosti na přípravu života odsouzených žen zatčených na výstupním oddělení na život na svobodě

Požadavky: Získávání dat, jejich zpracování a interpretace.

Metody: Analýza spisové dokumentace, dotazník, rozhovor, pozorování

Literatura: MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.
MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
PRAŠKO, Jan a kolektiv. *Poruchy osobnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-737-X.
VÄGNEROVÄ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
ŽATECKÄ, Eva. *Postavení a úkoly probační a mediální služby*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-55-7.

Čestné prohlášení

Název práce: Význam programů zacházení pro přípravu odsouzených žen na život na svobodě
Jméno a příjmení autora: Jana Plíhalová
Osobní číslo: P08000190

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 20.04.2011

Jana Plíhalová

Poděkování:

Děkuji PhDr. Janu Sochůrkovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce a poskytování rad. Zároveň děkuji Ing. Františku Vlachovi za pomoc při grafické úpravě textu. Poděkování patří rovněž mým blízkým za emoční podporu, trpělivost a prostor, který mi vytvořili k nerušené práci.

Název bakalářské práce: Význam programů zacházení pro přípravu odsouzených žen na život na svobodě

Název bakalářské práce: Relevance of Treatment Programs for Convicted Females' Preparation for Life in Freedom

Jméno a příjmení autora: Jana Plíhalová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Anotace:

Předložená práce se zabývá významem programů zacházení na výstupním oddělení ve Věznici Světlá nad Sázavou, kde jsou umístěny odsouzené ženy, které vykonávají trest odnětí svobody. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy vymezující výkon trestu odnětí svobody, organizaci a řízení vězeňské služby, podrobné informace ohledně zřizování a umísťování odsouzených do výstupních oddělení a specifika daného oddělení.

Cílem praktické části bylo pomocí dotazníkového šetření zjistit, zda skupina odsouzených žen zařazených na výstupních odděleních, je schopna se po propuštění z věznice postarat sama o sebe, vést samostatný život, postarat se o své děti, zajistit si zaměstnání a nevykonávat trestnou činnost.

Výsledky průzkumu ukazovaly na vedení samostatného života, péči o rodinu, bydlení a zájem o zaměstnání vybraných klientek. Práce vyústila v navržení konkrétní aktivity – sociálně právního poradenství, která probíhá ve větší míře na běžných, standardních odděleních. Zjištěné výsledky vedly k uvědomění si, jak odsouzené ženy vnímají přípravu na budoucí život po skončení výkonu trestu odnětí svobody.

Klíčová slova:

Program zacházení

Vězeňská služba České republiky

Výkon trestu odnětí svobody

Výstupní oddělení

**Bachelor thesis title: Relevance of Treatment Programs for Convicted Females´
Preparation for Life in Freedom**

Author´s name and surname: Jana Plíhalová

Academic year of submission bachelor´s thesis: 2010/2011

Supervisor of bachelor thesis: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Summary:

The submitted Thesis deals with relevance of treatment programs in an exit department of the Světlá nad Sázavou Prison. Here convicted females are located who have been sentenced to imprisonment. In theoretical part of the Thesis there are explained basic terms concerning execution of a confinement punishment, information in details about establishment and location of convicted women into exit departments along with such department specification.

The target of practical part is to find out by means of questionnaire inquiry if a group of convicted females ranked in the exit department is able to take care of herself, to lead independent life, to look after her children, to secure a job and do not perform criminal activities having been discharged from the prison.

The enquiry results has proven that selected lady clients may be able to lead independent life, care for the family, dwelling and that they are interested in an employment. The Thesis has resulted in proposal of particular activity of socio- legal counseling which is carrying out mainly in common standard departments. Observed results have given answers to questions how the convicted women perceive the preparation for their future life after confinement finishing.

Keywords:

Confinement

Convicted females

Exit department

Prison

Prison service

Treatment program

Obsah:

Úvod.....	10
1 Teoretické vymezení problematiky.....	13
1.1 Výkon trestu odnětí svobody	13
1.1.1 Definice a historie trestu.....	14
1.1.2 Účel trestu, trestání.....	15
1.1.3 Funkce trestu	16
1.2 Organizace, řízení a úkoly VS ČR	17
1.2.1 Základní struktura VS ČR	17
1.2.2 Organizační jednotky VS ČR	18
1.2.3 Vybrané úkoly VS ČR.....	19
1.3 Věznice Světlá nad Sázavou.....	20
1.3.1 Historie a současnost věznice	21
1.4 Formy a metody výchovného zacházení s odsouzenými ženami	24
1.5 Prizonizace a některé další vybrané negativní jevy v podmínkách výkonu trestu odsouzených žen ve Světlé nad Sázavou	27
1.6 Výstupní oddělení	28
1.6.1 Účel výstupního oddělení	28
1.6.2 Zřizování a organizace výstupního oddělení	28
1.6.3 Umisťování odsouzených do výstupního oddělení	29
1.6.4 Výstupní oddělení ve Věznici Světlá nad Sázavou	29
1.7 Programy zacházení na výstupních odděleních.....	31
1.7.1 Charakteristika současné práce věznice a perspektivy, zajímavosti o programech zacházení	33
1.7.2 Vnitřní diferenciací věznice.....	34
1.7.3 Motivační činitelé	34
1.7.4 Spolupráce s extramurálními institucemi	35
1.8 Projekty výstupního oddělení.....	37
1.9 Shrnutí.....	43

2	Praktická část	44
2.1	Popis a charakteristika cílové skupiny	44
2.2	Cíl průzkumu	46
2.3	Formulace předpokladů	46
2.4	Popis výzkumné metody	47
2.5	Výzkumný vzorek	47
2.6	Analýza dotazníkového šetření	48
2.7	Metody výzkumu	69
2.7.1	Dotazník	70
2.8	Ověření platnosti předpokladů	71
2.9	Shrnutí výsledků a jejich interpretace	73
	Závěr	75
	Návrh opatření	77
	Seznam použité literatury	79
	Seznam příloh	81

Seznam použitých zkratk

ML	Metodický list
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PMS	Probační a mediační služba
PP	Podmíněné propuštění
PSVD	Prostupná skupina vnitřní diferenciac
PZ	Program zacházení
ŘV	Ředitelka věznice
ŘVTOS	Řád výkonu trestu odnětí svobody
SPP	Sociálně právní poradenství
ÚP	Úřad práce
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
ZVTOS	Zákon o výkonu trestu odnětí svobody

Úvod

Velký důraz na dodržování Zákona o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. se klade především ve vězeňské službě, kde se vykonává trest odnětí svobody. Celkově je vězeňství chápáno jako pro společnost nezbytná bezpečnostní a částečně i sociální služba naší veřejnosti. Především velký význam ve vězeňské službě má kvalifikovaný personál, zabývající se kvalitní sociální službou jedincům, kteří jsou nebo se dostali do rozporu se zákonem.

K realizaci výkonu trestu byly nejprve vytvořeny různé vězeňské systémy. Nejdříve se ve výchově odsouzených uplatňovala náboženská hlediska, poté se očekávala určitá náprava jedince. Jedinci, kteří byli odsouzení, se často setkávali s kněžími, aby odčinili hříchy, které provedli. Avšak tento systém se neprosadil, protože odsouzení pouze vykonávali práci, ale své hříchy tím nespasili. Poté se vězni začali zavírat do samostatných cel, kde se většina z nich naučila číst a psát a také zde získali všeobecné znalosti.

Vězni byli v prvopočátku roku 1656 zavíráni na celách, které obsahovaly holá, neohoblovaná prkna, a žili v nevyhovujících podmínkách pro život a s nedostatečnou stravou. Dějiny hovoří o tom, že jen malá část vězňů v těchto podmínkách přežila více jak tři roky vězení. Do vězeňství velmi zasáhl významný panovník Josef II. svými reformami. Nejprve byly zavedeny těžké žaláře pro nejtěžší zločince, poté tuhé vězení, kde byli zavřeni méně nebezpeční jedinci pro společnost, a jako třetí obyčejné vězení, kam se zavírali pouze odsouzení jedinci, kteří odpykávali svůj krátký trest. Počátek 19. století hovoří o zlepšování situace ve vězeňství. Byli oddělováni mladiství od dospělých vězňů, byla zlepšena strava a sociální podmínky ve vězení.

Po vzniku samostatného Československa se již vězeňství zmodernizovalo. Vězni byli vedeni k osobní hygieně, ve věznicích pracovali dozorci a bylo možné se vyučit určitým řemeslům během výkonu trestu odnětí svobody.

V dnešní době si již vězeňský systém vytvořil určité priority a zákony, podle kterých se řídí zaměstnanci vězeňské služby v celé České republice.

V současné době pracuje ve věznicích velké množství odborných zaměstnanců, kde se dbá na jejich vzdělání a rozvoj. Od těchto jedinců, kteří pracují s vězněnými osobami, se očekává účinné zacházení s odsouzenými a kvalitní příprava v této oblasti. Je nutné dbát při příchodu nových vězňů na určitá psychologická, sociální a pedagogická data. Na základě těchto dat se dále s vězněnou osobou pracuje během výkonu trestu odnětí svobody. Klade se především důraz na programy zacházení, na určitá rizika, překážky, které se mohou objevit po propuštění odsouzeného, odsouzené na svobodu. Tyto programy zacházení obsahují určité plány vhodných činností, které jsou postupem času uplatňovány na odsouzeného jedince, a mělo by dojít k dosažení určitých žádoucích změn. Především jsou rozvíjeny práce, sport, kultura, zájmové činnosti v oblasti poradenství a psychoterapie. Odsouzené ženy jsou zařazovány na určitá oddělení jak dle své trestné činnosti, tak dle věku, postižení, atd. Cílem tohoto působení odborných zaměstnanců a dalších specialistů je především takové zacházení s pachatelem trestného činu, aby nedocházelo k opakovanému trestnému činu.

Téma závěrečné práce jsem si vybrala proto, že pracuji jako správní referent – dozorce ve Věznici ve Světlé nad Sázavou již devátým rokem. Má pracovní náplň je rozdělena do dvou částí. Práce v kanceláři zahrnuje veškerou administrativu ohledně vězňů, podmíněných propuštění, hodnocení k soudu, spolupráci s policií ČR a dozorčí služba na oddělení výkonu trestu obnáší především práci s odsouzenými ženami, navádění odsouzených na stravu a dozorování odsouzených při vycházkách, návštěvách, dále navádění odsouzených na výdej stravy, spolupráci při vykonávání návštěv odsouzených a dodržování výkonu služby. Je nutné stále si osvojovat a aktualizovat právní a služební předpisy a dodržovat určité stanovené postupy.

Po ukončení základní odborné přípravy jsem byla velena na ubytovnu A, kde jsou zařazeny odsouzené ženy v typu věznice dozor a odsouzené zařazené na výstupní oddělení a mladistvé. Zde jsem strávila s odsouzenými ženami spoustu času. Zajímaly mne zde rozmanité programy zacházení, které jsou odbornými zaměstnanci tvořeny, a aktivity, které zde s odsouzenými ženami probíhají. Jako civilní zaměstnanec jsem pracovala sedm let na výstupním oddělení, kde jsem vedla s odsouzenými ženami aktivitu kurz vaření a aerobik. Z tohoto důvodu jsem si zvolila toto výstupní oddělení a budu se mu nadále věnovat.

Předložená práce se zabývá významem programů zacházení na výstupním oddělení ve Věznici Světlá nad Sázavou, kde jsou umístěny pouze odsouzené ženy. Na výstupním oddělení jsou zařazovány odsouzené ženy, které se připravují na budoucí život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Jsou zde zařazeny i odsouzené ženy z kategorie mladistvé v počtu deseti. Tyto ženy na specializovaném oddělení by měly být díky programům zacházení schopny se o sebe postarat po propuštění na svobodu. Odborní zaměstnanci se výstupnímu oddělení věnují v maximální míře, odsouzené jsou zde v rámci programů zacházení vysílány do základních škol a středních škol, kde vyprávějí své příběhy a komunikují se žáky a odpovídají jim na otázky ohledně své drogové závislosti a ohledně trestných činů, za které vykonávají trest odnětí svobody. Na těchto odděleních jsou vedeny takové aktivity, kde se odsouzené naučí běžné denní rituály a každodenní situace, jako vyplnění složenek, vaření jídla, základy hygieny, vytvoření si sociální zázemí, spolupráce s různými organizacemi, atd.

V teoretické části je popsána organizace a řízení Vězeňské služby České republiky a systém vzdělávání ve veřejné správě, kam patří i Vězeňská služba České republiky. Dále je zde specifikovaná Věznice Světlá nad Sázavou a programy zacházení na výstupních odděleních. Především se zde autorka zaměřila na podrobné informace ohledně zřizování, umisťování odsouzených do výstupních oddělení a specifika daného oddělení. Zde v teoretické části jsou nejvýznamnější programy zacházení, které splňují svůj účel pro odsouzené ženy a připravují je předběžně na život na svobodě. Na závěr této teoretické části autorka seznámila čtenáře se zmíněnými projekty, které vychovatel spolu s odbornými zaměstnanci s odsouzenými ženami vede a které naplňují účel výkonu trestu odnětí svobody a zároveň se podílí na přípravě odsouzených žen na život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Na teoretickou část navazuje část praktická, která seznamuje čtenáře se specifickou skupinou - odsouzenými ženami před výstupem z výkonu trestu odnětí svobody. V této části je provedena analýza cílové skupiny a připravenost odsouzených žen ve Věznici Světlá nad Sázavou na život mimo výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen s požadavky Evropské unie a Evropských vězeňských pravidel.

1 Teoretické vymezení problematiky

1.1 Výkon trestu odnětí svobody

Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody je dána zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (dále „ZVTOS“) a Vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody (dále ŘVTOS). U mladistvých se v souladu se zákonem č. 218/2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže užívá termín trestní opatření odnětí svobody - § 34, ods. 1, písm. I) citovaného zákona. Podobně jako v případě vazby i zde se činnost věznic řídí nařízeními generálního ředitele a metodickými pokyny ředitelů odborů generálního ředitelství VS ČR. Všechny tyto dokumenty jsou na podmínky konkrétní věznice rozpracovány ve Vnitřním řádu věznice, který vydává její ředitel.

Zacházení s odsouzenými v ČR je prováděno v souladu s Listinou základních práv a svobod i doporučeními Rady Evropy v některých oblastech zacházení s vězněnými osobami a dodržování lidských práv. Výkon trestu odnětí svobody se vykonává ve věznicích.¹

- (1) Trest odnětí svobody se ukládá nejvýše na patnáct let.
- (2) Za trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje tři roky, lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k dosažení účelu trestu.
- (3) Trest odnětí svobody se vykonává podle zvláštního zákona ve věznicích.

Trest odnětí svobody se vykonává diferencovaně ve čtyřech základních typech věznic:

- s dohledem,
- s dozorem,
- s ostrahou,
- se zvýšenou ostrahou.²

¹ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. 2007, str. 36.

² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Trest odnětí svobody považuje odsouzený často za neúměrnou křivdu a za ponížení své osoby, cítí se tímto trestem odvržen, odmítá ho, nastupuje u něj nedůvěra k lidem, zahořklost, zlost, zatrpkllost, kumuluje se v něm ve většině případů agresivní nastavení k lidem a narůstá v něm pocit sounáležitosti ke stejně postiženým - nastupuje falešná solidarita a vzájemné ovlivňování odsouzených, což mívá negativní vliv a vede k rozvíjení nežádoucích postojů, které vedou k sociálně nepřiměřenému chování, k úpadku osobnosti a ke zvyšování přizpůsobivosti podmínkám kriminální subkultury.³

1.1.1 Definice a historie trestu

Trest v trestním právu lze tedy definovat jako právní následek trestného činu, představující jeden z prostředků dosažení účelu trestního zákona, vyjadřující negativní hodnocení pachatele a jeho činu, sledující účel uvedený v trestním zákoně, ukládaný výlučně trestním soudem, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.⁴

Podle právních norem je trest projevem odmítnutí určitého chování, ale fakticky se svými psychosociálními důsledky projevuje jako zavržení člověka, který se takto choval, a jeho vyloučení ze společnosti.

Specifickou podobou trestu, kterou se autorka bude dále zabývat v této bakalářské práci, je výkon trestu odnětí svobody. Je to represivní opatření představující fyzické omezení pachatele na osobní svobodě. Jde o univerzální trest, protože může být uložen pachateli každého trestného činu.⁵

Trest je jedním ze základních výchovných prostředků. V celospolečenském (sociálním) kontextu je používán jako významný obranný mechanismus před chováním a jednáním, které porušuje zavedené sociální konvence, pravidla nebo normy, tedy i delikventním jednáním, přičemž systém trestů je vymezen sociálními normami, zejména právem. Trest by měl být pro zločince neúměrným rizikem ve smyslu vysoké pravděpodobnosti dopadení a neodvratnosti odsouzení. Pro pachatele by měl být trest citelný, až na výjimky jistý, měl by následovat co nejrychleji po provinění, po trestném činu.⁶

³ ČERNÍKOVÁ, V. - MAKARIUSOVÁ, V. *Sociální ochrana*. 1996, str. 122 -123.

⁴ KRATOCHVÍL, V. - KUČTA, J. - MATEŠ, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2003, s. 404.

⁵ ŠÍMA, A. - SUK, M. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 2008, str. 312.

⁶ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. 2007, str. 11.

Historicky se trest vyvíjel z práva pomsty a realizoval se jako akt odplaty. Na počátku konstituování právní kultury měla dominantní místo oběť nebo její blízcí, kteří měli právo pomsty, podle zásady oko za oko, zub za zub. S rozvíjející se centralizací moci státu se však tato role přesouvala na vládnoucí kasty, o vině a trestu rozhodoval obvykle panovník nebo jiný nositel moci. Stát si rovněž začal vytvářet instituce, ve kterých realizoval trestní právo, které se postupně stávalo kodifikovaným.

Ve středověku byla celá věda ve své většině poplatná náboženské ideologii a učení. Ke zločinci se přistupovalo z hlediska náboženských dogmat, porušení božích přikázání apod. Ideou a posláním trestů bylo zastrášení. Přiznání byla často vynucována na mučidlech. Na vynesení trestu mělo vliv i společenské postavení pachatele. O příčinách a důvodech zločinu a zejména psychologických a sociálních příčinách se neuvažovalo. Za zločince byl často považován i duševně postižený člověk jen proto, že se odlišoval od ostatních.⁷

1.1.2 Účel trestu, trestání

Trest je chápán jako určitá ochrana společnosti před kriminalitou. Vznikají základní okruhy problémů a přístupy k chápání trestu odnětí svobody, ze kterých vyplývají následující otázky:

- Je trest cílem sám o sobě nebo prostředkem k dosažení nápravy pachatele?
- Jaký je vztah mezi délkou trestu a závažností trestného činu?
- Jaký je vztah mezi délkou trestu a nebezpečností pachatele?
- Jaký je vztah mezi délkou trestu a dosažením nápravy pachatele?
- Jaký je vztah mezi morálkou společnosti a jejími zákony sochůrek penologie?

Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost.⁸

⁷ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. 2007, str. 14.

⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

1.1.3 Funkce trestu

V penologické literatuře nalezneme značně roztržštěný náhled na funkce trestu. Zde je zmínka o dvou základních funkcích trestu, které jsou níže vyjmenovány. Vyrovňovací funkce trestu sleduje cíl eliminovat nebo alespoň kompenzovat negativní emoce (zejména hněvu) poškozených nebo pozůstalých.

Druhou významnou funkcí je regulativní funkce trestu. Silněji než funkce vyrovňovací akcentuje cíl. Chce trestnou činnost minimalizovat. Při analýze realizace této funkce nalezneme několik základních přístupů. Liší se od sebe mj. různou mírou zprostředkovanosti působení trestu na zločin.⁹

- První přístup je izolování. Pokud se odsouzený nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, je nemožné, aby páchal další trestný čin.
- Druhý přístup je odstrašování. Především je založen na určitém předpokladu, že především potencionální pachatelé trestných činů jsou konfrontováni se skutečností fungující posloupnosti zločin – trest, na tomto podkladě zváží své budoucí jednání a rozhodnou se nevykonat trestný čin. Zde trest reprezentuje celou řadu nepříjemných, odstrašujících konsekvencí, riziko ztráty svobody, zaměstnání, partnera, bydlení, statutu, prestiže atd.
- Třetí přístup je zaměřen na změny chování, event. osobnosti provinilce. Spočívá v tom, jak nejlépe motivovat pachatele trestného činu nacházejícího se po určitou dobu ve výkonu trestu odnětí svobody k tomu, aby se on sám chtěl změnit a hodně pro to udělal již ve vězení. Bývá označováno jako zacházení s odsouzeným ve výkonu trestu odnětí, popř. výkonu vazby.¹⁰

Funkce trestu odnětí svobody je především výchovná. Jedinec se vyvíjí a socializuje. Největší oporou je pro jedince rodina, která má jednotlivce rozvíjet, učit se vzájemnému chování mezi jednotlivými členy rodiny. Člověk by se měl především sžít s určitými obecně platnými sociálními normami. Pomáhat druhým, pokud to potřebují, vzájemně se učit od druhých pozitivní změny v chování a ve společnosti a průběžně se během svého života socializovat a vyvíjet.

⁹ HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství II*. 1999, str. 7 - 9.

¹⁰ HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství II*. 1999, str. 12.

1.2 Organizace, řízení a úkoly VS ČR

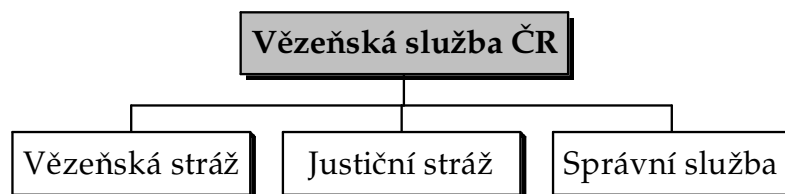
V této kapitole je nastíněna základní struktura a členění Vězeňské služby České republiky a popsán způsob řízení a charakteristika jednotlivých organizačních jednotek.

1.2.1 Základní struktura VS ČR

Vězeňská služba české republiky je zřízena podle zákona č. 555/1995 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů a je podřízena Ministerstvu spravedlnosti ČR, jež je ústředním orgánem státní správy pro vězeňství a plní ve vztahu k vězeňství funkci zřizovatele.

Vězeňská služba ČR zajišťuje výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu stanoveném zákonem ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnostech státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti ČR.

Vězeňská služba České republiky se člení na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. Vězeňská stráž a justiční stráž mají postavení ozbrojeného sboru. (viz. obr. 1).

Obr. 1 Členění Vězeňské služby České republiky

Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice a věznice pro místní výkon trestu a při této činnosti a v uvedených místech zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství a v jiných místech činnosti soudů a Ministerstva spravedlnosti ČR a v rozsahu stanoveném zákonem zajišťuje bezpečnost výkonu pravomocí soudů a státních zastupitelství.

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle všeobecně platných právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, výchovnou a další odbornou činnost.

1.2.2 Organizační jednotky VS ČR

Ministr spravedlnosti řídí Vězeňskou službu České republiky prostřednictvím generálního ředitele, kterého jmenuje a odvolává. Za činnost Vězeňské služby ČR odpovídá generální ředitel ministru spravedlnosti. Základní organizační jednotky zřizuje a ruší ministr spravedlnosti. V čele jednotlivých organizačních jednotek stojí ředitelé, které ustanovuje nebo jmenuje a odvolává generální ředitel.

Vězeňská služba se člení na organizační jednotky:

- a) generální ředitelství,
- b) vazební věznice,
- c) věznice,
- d) Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR,
- e) zotavovny Vězeňské služby ČR.

Generální ředitelství

Generální ředitelství je odborným orgánem pro řízení a kontrolu Vězeňské služby ČR a pro plnění úkolů v oblasti státní správy vězeňství. Svojí organizační, řídicí, kontrolní a metodickou činností vytváří předpoklady, aby jednotlivé organizační jednotky Vězeňské služby ČR mohly řádně plnit úkoly vyplývající pro Vězeňskou službu ČR ze zákonů a dalších právních předpisů.

Vazební věznice

Vazební věznice zabezpečují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel a byla vykonávána v souladu se zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. Generální ředitel je oprávněn určit, ve kterých vazebních věznicích lze zajišťovat též výkon trestu odnětí svobody.

Věznice

Věznice zabezpečují, aby trest odnětí svobody plnil svůj účel a byl vykonáván v souladu se zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Věznice plní též další úkoly, které jim v souvislosti s výkonem trestu odnětí svobody ukládají platné právní a vnitřní předpisy. Generální ředitel je oprávněn určit, ve kterých věznicích lze zajišťovat též výkon vazby.

Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR

Institut vzdělávání je resortním vzdělávacím zařízením a organizační jednotkou Vězeňské služby České republiky s celorepublikovou působností. V souladu s koncepcí vzdělávání a Programem celoživotního vzdělávání ve Vězeňské službě ČR v součinnosti s řediteli organizačních jednotek zabezpečuje, aby příslušníci a občanští zaměstnanci Vězeňské služby ČR byli náležitě vycvičeni a vyškoleni pro výkon služby nebo práce a zvyšovala se jejich odborná úroveň. Za tímto účelem Institut vzdělávání vytváří potřebné podmínky pro soustavné prohlubování odborné úrovně zaměstnanců, organizuje a zabezpečuje zejména základní profesní přípravu, specializační kurzy a další formy odborného vzdělávání v Programu celoživotního vzdělávání.

Zotavovny Vězeňské služby ČR

Zotavovny Vězeňské služby ČR jsou rehabilitačními a rekreačními zařízeními, které ve své hlavní činnosti poskytují ubytovací a stravovací služby přednostně pro preventivní rehabilitace, akce služebního a pracovního charakteru a dále poskytují rekreační služby pro příslušníky a občanské pracovníky Vězeňské služby ČR a pracovníky resortu Ministerstva spravedlnosti ČR. Mimo svoji hlavní činnost provozují zotavovny ve vymezeném rozsahu i hospodářskou činnost, zejména rekreace zaměstnanců Vězeňské služby ČR, a ve stanoveném rozsahu též rekreace zaměstnanců Ministerstva spravedlnosti ČR a jejich rodinných příslušníků.

1.2.3 Vybrané úkoly VS ČR

- vězeňská služba spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- vede evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,
- zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství, atd.

1.3 Věznice Světlá nad Sázavou

Adresa:

Věznice Světlá nad Sázavou

Rozkoš 990, 582 91 Světlá nad Sázavou

tel.: 569 471 511, fax: 569 471 540, e-mail: vs.svetla@worldonline.cz

Obr. 2 Věznice Světlá nad Sázavou

Charakteristika

V kontextu aktuální zákonné úpravy je Věznice Světlá nad Sázavou zařazena do kategorie věznic s ostrahou. Od 1. 7. 2004 bylo zřízeno zvláštní oddělení pro výkon vazby.

Svůj trest zde vykonávají ženy odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody především v kategoriích ostraha, dozor a mladiství. Kromě toho však věznice zajišťuje výkon trestu specifickým skupinám odsouzených, které vyžadují zvláštní přístup, a proto byla ve věznici zřízena tato specializovaná oddělení:

- pro výkon trestu matek nezletilých dětí ve věznici s dohledem, dozorem, ostrahou
- pro výkon trestu trvale pracovně nezařaditelných odsouzených žen ve věznici s dozorem a ostrahou
- pro výkon trestu odsouzených mladistvých žen¹¹

¹¹ <<http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/zakladni-informace-154/strucna-charakteristika-veznice-275>> dostupné ze dne 12. září 2010

1.3.1 Historie a současnost věznice

Historie Věznice Světlá nad Sázavou

Věznice se nachází v malebném kraji Českomoravské vysočiny v severozápadní části města sklářů Světlé nad Sázavou. Areál byl dokončen v roce 1987 a do roku 1999 sloužil jako škola v přírodě Školského úřadu Teplice. Z důvodu nedostatečné ubytovací kapacity ve věznicích byl počátkem roku 2000 celý komplex budov převeden do užívání Vězeňské služby ČR. Záměrem zde bylo vybudovat moderní vězeňské zařízení pro odsouzené ženy. Ještě v roce 2000 prošlo několik budov částečnou rekonstrukcí a 6. 11. 2000 zde byly ubytovány první ženy vykonávající trest v kategorii dozor. Postupně sem byly umísťovány i ženy z kategorie ostraha. Díky celkové renovaci budov a přístavění půdních nástaveb byla navýšena ubytovací kapacita na cca 400 míst. Věznice navíc získala tolik potřebné prostory pro zaměstnávání, vzdělávání a výchovnou práci s odsouzenými. V roce 2000 prošlo několik budov částečnou rekonstrukcí a 06. 11. 2000 zde byly ubytovány první ženy vykonávající trest v kategorii dozor. Postupně zde byly umísťovány i ženy z kategorie ostraha.

Zásadní a rozsáhlá přeměna objektu bývalé školy v přírodě na moderní vězeňské zařízení pro ženy probíhala v letech 2003 a 2004. Harmonogram zahrnoval 32 dílčích chodeb a změny vnitřní dispozice existujících objektů, jejich opravu, zateplení a vybudování nových objektů a střešních nástaveb. Dále byla postavena ohradní zeď a zakázané pásmo. Celá rekonstrukce probíhala za plného provozu. Poslední objekt byl předán v červnu 2004, přestavba tedy trvala celkem 446 dní. Celkové náklady dosáhly částky téměř 210 milionů korun. Celková rekonstrukce byla ukončena v první polovině roku 2004 a navýšila ubytovací kapacitu věznice z původních 200 na 520 míst.

Současnost věznice

K dispozici je nyní 150 ložnic, největší mají pět lůžek. Jednolůžkové ložnice jsou pouze na specializovaném oddělení pro výkon trestu matek s nezletilými dětmi. K měsíci dubnu 2011 vykonává trest odnětí svobody již 780 odsouzených žen

Věznice Světlá nad Sázavou je zařazena do kategorie věznice s ostrahou. Jsou zde zřízena oddělení se zvýšenou ostrahou, s ostrahou, s dozorem a oddělení zajišťující výkon trestu specifickým skupinám odsouzených, které vyžadují specializovaný přístup, např. oddělení pro mladistvé ženy, oddělení pro matky nezletilých dětí odsouzené do kategorií s dohledem, dozorem, ostrahou, oddělení pro trvale pracovně nezařaditelné ženy umístěné do kategorií s dozorem a ostrahou a oddělení pro výkon trestu odsouzených žen s poruchou duševní a poruchou chování v kategoriích s dozorem a ostrahou. Od poloviny roku 2004 je ve věznici umístěno také zvláštní oddělení pro výkon vazby matek s dětmi do jednoho roku. Odsouzené ženy jsou zaměstnávány na pracovištích vnitřní režie, např. v kuchyni, ve skladu, při údržbářských a uklízacích pracích. Další ženy pracují u dvou soukromých subjektů, z nichž jeden má pracoviště přímo v areálu věznice. Druhý zaměstnává odsouzené ve své firmě. Jedná se o vnější nestřežené pracoviště, které se nachází mimo areál věznice. Zaměstnanost odsouzených žen se odvíjí od množství zakázek těchto soukromých firem a pohybuje se mezi 60 – 70 %. Další odsouzené navštěvují vzdělávací nebo terapeutické programy. Od školního roku 2001/2002 pracuje ve věznici školské vzdělávací středisko, které nabízí odsouzeným ženám vzdělávání jak ve všeobecně vzdělávacích, tak praktických kurzech. Velký zájem je především o počítačové a jazykové kurzy. Ve spolupráci s jednou z místních středních škol nabízí doplnění maturitního studia pro vyučené. Záměrem do budoucna je zajišťovat vlastní profesní přípravu vybraných učebních oborů pro odsouzené ukončenou závěrečnou zkouškou. Důležité místo v programu zacházení mají aktivity, kdy mohou odsouzené ženy uplatnit své přirozené schopnosti a dovednosti. Jde například o pěvecký kroužek a aerobik, o ruční práce a zahradnictví.

Pořádaná večerná vystoupení v okolí a praktické uplatnění výrobků v podobě oblečků a hraček pro děti z dětských domovů poskytují odsouzeným cennou pozitivní zpětnou vazbu. Rovněž celoročně zdarma prováděné úklidové práce pro město Světlá nad Sázavou pomáhají objektivizovat postoj občanů k odsouzeným. V rámci speciálně-výchovných aktivit vedených psychology a speciálními pedagogy probíhá také skupinová práce s osobami drogově závislými.¹²

Od poloviny roku byla profilace věznice rozšířena o výkon vazby žen těhotných a s novorozenci.

¹² Generální ředitelství Vězeňské služby, ČR. *České věznice*. 2006, str. 64.

Vnitřní a vnější bezpečnost věznice zajišťuje kombinace stavebně technických prostředků a lidských sil. Moderní technologie umožňují minimalizovat množství zaměstnanců a zároveň udržet bezpečnostní standardy. Základ zabezpečovacího systému tvoří zeď s vnitřním oplocením a elektronickou ochranou zakázaného pásma a také kamerový systém, který je soustředěn a ovládán z operačního střediska.

Hlavním cílem oddělení výkonu trestu je zajistit penitenciární péči, která se promítá především do zajišťování sociálních vazeb mezi odsouzenými, kontakty jak písemné, tak při návštěvách se svými blízkými, rodinami a přáteli. Nejdůležitějším úkolem je především příprava odsouzených na život na svobodě. Na základě pečlivého výběru odborných pracovníků jsou umísťovány do příslušných oddělení, kde je stanoven program zacházení, popř. terapeutický program. Mezi tato oddělení patří např. oddělení matek s nezletilými dětmi, bezdrogová zóna, výstupní oddělení, oddělení trvale pracovní nezařaditelných odsouzených.

Specializované oddělení pro matky s dětmi je jediné v ČR a ve Věznici je zřízeno od roku 2002. Kapacita míst pro odsouzené matky je 15 míst a pro děti je kapacita 20 míst. Celé oddělení je nekuřácké a je uzpůsobené určitému zdravému psychickému vývoji dětí. Toto oddělení umožňuje matce a dítěti zachovat především citové vazby a pro odsouzené matky umožňuje zlepšení a upevnění rodičovské odpovědnosti o dítě. V rámci rozvíjení osobnosti jsou zde pro děti na tomto specializovaném oddělení podnikány výlety do přírody, do zoologické zahrady, různá loutková představení atd. V době vánočních svátků jsou povoleny pobyty dětí v jejich rodinách.

Obr. 3 Ubytovna odsouzených žen

1.4 Formy a metody výchovného zacházení s odsouzenými ženami

Metody práce se mimo jiné musí přizpůsobit negativním vlivům ve vězení:

- vzájemná demoralizace vězňů (tzv. druhý život)
- posilování otrlosti, podlézavosti, lhostejnosti
- zpřetrhání sociálních vazeb: užitečné a neužitečné
- sociální stigmatizace (člověk má nálepku kriminálního)
- narušení volných vlastností (nesamostatnost, spoléhání se na řád, absence vnitřní ukázněnosti)
- vzestup komplexu méněcennosti
- růst zadluženosti

Jedna z nejdůležitějších metod výchovného zacházení s odsouzenými ženami je především systém odměn a trestů. Ten se řadí k nejvýše používaným formám nápravy u odsouzených jedinců.

Odměny a tresty přicházejí po účelném jednání. Jsou reakcí na konkrétní jednání jedince, a proto jsou účinné. Většina odsouzených žen ví, že pokud budou dodržovat pravidla chování, bude jim udělena např. odměna a za několik odměn a po dlouhodobějším sledování odborných zaměstnanců si mohou tyto klientky podat podmíněně propuštění....

Z pedagogického hlediska je forma trestu na posledním místě mezi prostředky výchovy.

Výchova je cílené zaměření a působení odborného zaměstnance na jednotlivé skupiny odsouzených žen.

Odměna je prostředek výchovy, který představuje působení spojené s určitým chováním jedince, vyjadřuje kladné společenské hodnocení tohoto chování nebo jednání, přináší jedinci omezení některých jeho potřeb a je tudíž pocíťována jako libost. Odměna působí motivačně na žádoucí změnu chování. U odsouzených jsou zmocněni k realizaci kázeňské pravomoci vychovatelé, speciální pedagogové, vedoucí oddělení výkonu trestu a ředitel věznice.

Mezi kázeňské odměny patří:

- Pochvala
- Mimořádné zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin
- Rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity až na dobu jednoho měsíce
- Zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu na dobu jednoho měsíce, atd. Tyto odměny jsou realizovány nejčastěji.

Nejvyšší možnou odměnou pro odsouzeného je schválení přerušení výkonu trestu na několik hodin, popř. dní. Toto je v pravomoci ředitelky věznice.

Trest je prostředek výchovy, který představuje působení spojené s určitým chováním nebo jednáním jedince, vyjadřuje negativní společenské hodnocení tohoto chování nebo jednání, přináší jedinci omezení některých jeho potřeb, popřípadě jejich frustraci (zmarnění) a je tudíž pocíťována jako nelibost. Trest pouze brzdí nežádoucí chování, ve vztahu k chování má spíše demotivační účinky.

Výsledky psychologických výzkumů, které byly věnovány účinkům různých odměn a trestů, jsou pro nestejnost pojetí a podmínek výzkumu obtížně srovnatelné. Většina badatelů se shoduje v jednom: výchova založená spíše na odměnách je efektivnější než výchova užívající převážně trestů.¹³

Ukládání kázeňských trestů je plně v kompetenci zmocněných zaměstnanců věznice, kteří mohou ukládat tyto kázeňské tresty:

- Důtku
- Snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu jednoho kalendářního měsíce
- Propadnutí věci
- Umístění do uzavřeného oddělení až na 7 dnů s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů PZ

¹³ ČERNÍKOVÁ, V. – MAKARIUSOVÁ, V. *Sociální ochrana*. 1996, str. 30.

Problematika odměn a trestů nesouvisí jen s nastíněnou problematikou, pojednávající o vnějších odměnách a trestech, ale souvisí s autonomním seberozvojem a sebevýchovou každého jedince. Tento rozvoj je samozřejmou součástí jeho sociálního zrání, záleží na jeho motivačních strukturách, bude-li s to internalizovat (zvnitřnit) působení vlastních trestů (výčitky, svědomí) či vlastních odměn (spokojenost se sebou samým) a sám tak usměrňovat své chování zevnitř.¹⁴

Působení trestu odnětí svobody na odsouzeného je velmi zdlouhavá, komplikovaná a různorodá psychická zátěž na každého jedince.

Každý trest vyvolává určité emoce a reakce emočního charakteru. Pokud je člověk v obtížné situaci, může trpět stavy úzkosti, stresem, atd. Velmi často má snahu bagatelizovat svůj trestný čin, může špatně zvládat zátěžové a stresové situace v prostředí věznice.

Obr. 4 Pracovní činnost odsouzených žen

¹⁴ ČERNÍKOVÁ, V. – MAKARIUSOVÁ, V. *Sociální ochrana*. 1996, str. 32.

1.5 Prizonizace a některé další vybrané negativní jevy v podmínkách výkonu trestu odsouzených žen ve Světlé nad Sázavou

Pojmem prizonizace rozumíme určitou adaptaci na život ve vězení, která však bývá překážkou neintegrace. Skládá se ze dvou důležitých složek:

1. Institucionalizace

Institucionalizace označuje skutečnost, že člověk se adaptuje na vysoce organizovaný způsob života ve vězení spojený se ztrátou samostatnosti a iniciativy. Z toho vyplývá změna jeho postojů, vzorců chování i obranných mechanismů. Postupně dochází ke ztrátě aktivity, až k apatii, k zúžení zájmových aktivit, k úpadku většiny kompetencí. Osobnost dlouhodobě nebo opakovaně trestaného v mnoha složkách degraduje. Jedinec se v této fázi samostatně nerozhoduje a po propuštění se určitá schopnost plánování vytratí a člověk není schopen uvažovat nad svou budoucností.

2. Ideologizace

Znamená přijetí norem a pravidel vězeňského prostředí. Mnohdy nejde jen o formální přizpůsobení, ale o přijetí jiného hodnotového systému, o ztotožnění s touto minoritní skupinou. To se projeví označením společného nepřítele, exteriorizací viníka jejich situace. Vymezení hranic mezi identifikační skupinou vězněných a nepřátelským okolím, v tomto případě vězeňským personálem, je velmi snadné. Posiluje jej i rozdíl úpravy zevnějšku, uniforma personálu má symbolický význam.¹⁵

Výkon trestu bývá zaměřen především na resocializace, ale ve velkém a početném množství dochází mezi odsouzenými ženami především k výměně nových informací s negativním obsahem. Pokud přijdou do výkonu trestu odsouzené ženy prvotrestané, vícetrestané ženy předají svou kriminální kariéru dál a naučí ty nejhorší zlovyky další odsouzené. Při nástupu do výkonu trestu přichází ve většině případů ženy s poruchou osobnosti. Snaží se o určitou adaptaci na toto vězeňské prostředí a snaží se přizpůsobit se ostatním odsouzeným. Odsouzené ženy, které nekouří, začnou kouřit pod vlivem ostatních, používají lež, aby na sebe upozornily, popř. aby se mohly připojit do určité skupiny či party. Tímto chováním se adaptují na život ve vězení.

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2008, s. 820-821

1.6 Výstupní oddělení

Výstupní oddělení jsou ve věznicích zřízena pro odsouzené, kteří se v rámci důležité fáze před očekávaným skončením výkonu trestu nebo trestního opatření (dále jen „výkon trestu“) potřebují intenzivněji připravovat na život na svobodě.¹⁶

1.6.1 Účel výstupního oddělení

Účelem výstupního oddělení je pomáhat odsouzeným při vytváření příznivých podmínek pro samostatný způsob života po propuštění a minimalizovat možná rizika opětovného páchání trestní činnosti. Do výstupního oddělení jsou umísťovány odsouzené ženy v souladu se zákonem o výkonu trestu a vyhláškou. Výstupním oddělením se rozumí zpravidla samostatné oddělení v rámci věznice, kde jsou ložnice nebo cely (dále jen „ložnice“).¹⁷

1.6.2 Zřizování a organizace výstupního oddělení

Výstupní oddělení jsou zřízena ve všech typech věznic a podle možností v oddělenější části objektu věznice. Kapacita výstupního oddělení ve věznici se nastavuje aktuálně tak, aby do něho mohli být po splnění zákonných podmínek umístěni všichni odsouzení a zejména ti, s kterými lze dlouhodoběji pracovat a kteří to nejvíce potřebují. Kapacitní podmínky pro ubytování odsouzených jsou zpravidla pro 2 - 4 osoby v jedné ložnici, maximální počet přitom nesmí překročit 5 osob.

Prostředí výstupního oddělení je přizpůsobeno obvyklému běžnému internátnímu ubytování. Součástí výstupního oddělení je kulturní místnost, kuchyňka, prostor pro odpovídající kulturní stolování a zpravidla kuárna. Prostory pro praní, žehlení a sušení osobního prádla a pro zájmovou činnost mohou být výjimečně společné i pro ostatní odsouzené a jejich využívání řešeno časovým rozvrhem dne.

Základní ustanovení upravující činnost vstupního oddělení jsou stanovena v obecné části jednotného vnitřního řádu věznice. V přílohové části si poté věznice stanoví řád výstupního oddělení včetně garantovaného programu zacházení. Vnitřní diferenciaci se ve výstupním oddělení zpravidla neuplatňuje.¹⁸

¹⁶ ML č. 23/2007 čl. č. 2

¹⁷ ML č. 23/2007 čl. č. 3

¹⁸ ML č. 23/2007 čl. č. 4

1.6.3 Umisťování odsouzených do výstupního oddělení

Věznice má vytvořen jasný a přehledně strukturovaný systém vytipovávání vhodných odsouzených k umístění do výstupního oddělení. Zpravidla zaměstnanec zodpovědný za výstupní oddělení a vychovatelé z jednotlivých ubytoven předkládají na základě blížícího se konce trestů, termínů podmíněného propuštění a splnění zákonných kritérií návrh odborné komisi na doporučení odsouzeného řediteli věznice k umístění do výstupního oddělení. Odsouzený musí s umístěním a s programem zacházení ve výstupním oddělení souhlasit.

Odsouzení se umisťují kromě zpravidla šesti měsíců před očekávaným skončením výkonu trestu i před eventuálním podmíněným propuštěním. Zejména se to týká odsouzených s dlouhodobými tresty, u nichž je vzhledem k jejich průběhu výkonu trestu pravděpodobné, že budou soudem podmíněně propuštěni. Záznam o rozhodnutí o umístění odsouzeného ve výstupním oddělení a souhlas s programem zacházení ve výstupním oddělení podepíše odsouzený v osobní kartě.

Ve výstupním oddělení pracuje stabilní tým zaměstnanců, kteří garantují naplňování oblastí programu zacházení. Ředitel věznice vyčlení zpravidla vychovatele nebo speciálního pedagoga, který má oddělení trvale na starosti a je zodpovědný za jeho denní chod. Za skladbu, úroveň a obsah jednotlivých aktivit programu zacházení zodpovídá speciální pedagog. Za naplňování účelu výstupního oddělení zodpovídá vedoucí oddělení.¹⁹

1.6.4 Výstupní oddělení ve Věznici Světlá nad Sázavou

Kapacita výstupního oddělení ve Věznici ve Světlé nad Sázavou činí 40 míst. Do tohoto oddělení jsou zařazovány odsouzené ženy cca půl roku před skončením dlouhodobého trestu nebo takové, kterým je třeba zvláštním způsobem pomáhat před jejich návratem do civilního života. V tomto oddělení je realizováno v rámci vzdělávacího programu specializované zacházení a program zacházení je koncipován tak, aby právě u těchto odsouzených se podporovaly a rozvíjely takové postoje a dovednosti, které jim pomohou se znovu začlenit do společnosti. Zde probíhají řízené povinné aktivity programu zacházení v rozsahu 21 hodin týdně. Je zde kladem velký důraz na zařazování odsouzených žen do kurzů Školského a vzdělávacího střediska, popř. na zařazování odsouzených do zaměstnání. Toto zařazování je za účelem rozvoje kompetencí, které jsou velmi nutné pro zapojení a začlenění do ekonomicky aktivního civilního života. Součástí této přípravy na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody jsou důležité extramurální aktivity, které

¹⁹ ML č. 23/2007 čl. č. 5

na tomto oddělení jsou nezbytně nutné. V rámci těchto aktivit se odsouzené účastní mnoha akcí mimo věznici. Patří mezi ně vycházky do města, návštěvy nad rámec práce, různé brigádnické práce, např. pro město Světlá nad Sázavou, popř. účasti na kulturních akcích mimo věznici.

Zde na tomto oddělení je velmi široký a pestrý výběr aktivit programu zacházení. Kombinace alternativ umožňují sestavit odsouzeným ženám individuální a skupinová speciální pedagogická a psychologicko – terapeutická působení. Také sociálně – právní poradenství má zde velký vliv. Mimo jiné tyto výchovné aktivity obsahují program ZZZ (Zastav se, zamysli se, změň se), který je zaměřený na změnu postojů, rozpoznání a opuštění nežádoucích vzorců chování. Součástí využívání volného času odsouzených je nabídka zájmové činnosti a uspokojování kulturních potřeb. Vychází z požadavků odsouzených, jejich dovedností a zájmů. Mezi nejvíce navštěvované kroužky patří sportovní kroužek, cvičení na gymnastických míčích, ruční práce, zahradnický a keramický kroužek, popř. výtvarný kroužek, kurz praktické rodinné školy, kde cílem této aktivity je prohlubovat znalost a péči o rodinu, domácnost, zaměstnání, atd.

Obr. 5 Sportovní aktivity odsouzených žen

1.7 Programy zacházení na výstupních odděleních

Programy zacházení jsou stanoveny Metodickým listem ředitele odboru výkonu vazby a trestu o činnosti výstupních odděleních č. 23/2007.

Účelem tohoto metodického listu je především ujednotit obsah a metody činnosti a personální zajištění všech výstupních oddělení ve věznicích a vazebních věznicích a také ve věznicích pro mladistvé.

Podstatou činnosti výstupního oddělení je zajištění takového zacházení s odsouzenými, které jim pomůže předvídat úskalí přechodu do občanského života. Poskytne jim možnost získání potřebných praktických informací a dovedností pro celkovou orientaci v souladu se zákonem.

Tomuto zaměření odpovídá stanovení obsahu programu zacházení, a to na základě vyhodnocení průběhu a účinnosti předchozích programů zacházení a za aktivní spolupráce odsouzeného. Cílem je motivovat odsouzené, aby se intenzivně zajímali o řešení svých problémů.²⁰

Program zacházení se skládá z několika oblastí, které jsou uvedeny níže.

Komunitní setkání odsouzených

Probíhá zpravidla 1x týdně. Tato společná setkání odsouzených s příslušnými zaměstnanci mají za účel vyhodnotit předchozí období, řešit aktuální problémy, projednat připomínky zúčastněných osob, seznámit s programem na stávající období s cílem vést odsouzené k samostatnosti a odpovědnosti v rozhodování, tak k aktivnímu podílu na dění v oddělení.

Sebeobslužná činnost

Záměrem je v co největší možné míře narušit nárokový způsob života. Odsouzení si upevňují návyky potřebné v každodenním životě, osvojují si základní dovednosti v pravidelné přípravě jednoduchých jídel a stolování. Perou si, žehlí a starají se o oblečení. Pod dohledem mohou provádět i drobné údržbářské práce, včetně malování a výzdoby ložnic, atd. Součástí aktivity je také seznámení odsouzených se základy etiky a společenského chování.

²⁰ ML č. 23/2007 čl. č. 8

Sociálně právní poradenství

Spočívá především v metodické a odborné pomoci odsouzenému řešit jeho sociální problémy (zaměstnání, ubytování), zajistit kontakty s obecními úřady, úřadem práce, azylovým domem, společenskými organizacemi, církvemi atd. Jsou organizovány besedy se zástupci státních i nestátních institucí se zaměřením na problematiku života po propuštění z výkonu trestu. Poradenství je specifikováno na seznamování s platnými právními předpisy, zajištění platných osobních dokladů a nácvik právních dovedností včetně vyplňování formulářů a tiskopisů a sepsání životopisu. Je realizován Výcvikový program pro nezaměstnané, a to minimálně v rozsahu 6 skupinových setkání po 2 vyučovacích hodinách

Psychosociální poradenství a vzdělávací činnost je zaměřena zejména na:

- pomoc při řešení konkrétních situací a problémů odsouzených,
- prohloubení vztahu odsouzeného k rodině,
- seznamování s aktuální politickou, hospodářskou a kulturní situací v České republice a s posledními společenskými změnami,
- nácvik psychosociálních dovedností, zvládání prvních okamžiků a dní po propuštění,
- problematiku samotného způsobu života po propuštění z výkonu trestu, orientaci v prostředí, vlastní hospodaření, používání moderních technologií,
- posilování volných vlastností se zaměřením na nekriminální jednání.

Pracovní činnost – Odsouzené ženy jsou vedeny k rozvíjení a upevňování základních pracovních návyků formou pracovního zařazení nebo formou pracovní terapie.

Zájmová činnost – Nabídka zahrnuje zejména aktivity zaměřené na relaxační a uvolňovací techniky. Odsouzení se mohou věnovat sportovní, výtvarné, pracovní činnosti atd., s využitím vybavení umístěného přímo ve výstupním oddělení nebo v ostatních prostorech ve věznici vyhrazených pro zájmovou činnost.

Extramurální aktivity – Pracovní tým plánuje pro odsouzené pravidelné společné i individuální extramurální aktivity. Odsouzeným se umožní v souladu se zákonem, vyhláškou, s plněním programu zacházení a na základě individuálního vyhodnocení rizik využívat těchto aktivit zejména k podpoře praktického nácviku sociálních dovedností mimo věznici: vyřídit si osobní záležitosti na úřadě, posílit rodinné vazby apod. Účelem je, aby se odsouzený individuálně anebo ve skupině se zaměstnancem dostal do kontaktu s prostředím, situacemi a lidmi mimo věznici.

1.7.1 Charakteristika současné práce věznice a perspektivy, zajímavosti o programech zacházení

Koncepce práce s odsouzenými prochází vývojem a zohledňuje specifické charakteristiky a odlišnosti odsouzených žen.

Důležité místo v programu zacházení mají aktivity, kdy mohou odsouzené ženy uplatnit své přirozené schopnosti a dovednosti. Jde například o pěvecký kroužek a aerobik oblíbený zvláště mezi mladšími ženami, dále o ruční práce či zahradnictví vyhledávané naopak osobami staršími či uzavřenějšími. Čas od času pořádaná veřejná vystoupení včetně výjezdů mimo věznici a praktické uplatnění výrobků v podobě oblečků a hraček pro děti z dětských domovů dodávají těmto aktivitám na opravdovosti a odsouzeným poskytují cennou pozitivní zpětnou vazbu.

Vnější i vnitřní prostory věznice dále poskytují poměrně dobré možnosti pro sportovní aktivity. Postupně se také rozvíjí keramický a výtvarný kroužek a arteterapie. Narůstá zájem o výuku cizích jazyků německého a anglického a jiných, prakticky využitelných znalostí, jako je například práce s počítačem.

V rámci speciálně výchovných aktivit, kterým se věnují psychologové, probíhá skupinová práce s osobami drogově závislými a dále rozvoj psychosociálních dovedností. V obou případech se jedná o uzavřenou skupinu s cíleným výběrem vhodných osob. Práce probíhá ve čtyřměsíčních cyklech.

Programy zacházení se vyhodnocují v pravidelných dvouměsíčních intervalech a projednávají se s odsouzenou, která se rovněž podílí na aktualizaci programu zacházení.

Účelem výstupního oddělení je především postupné přivykání odsouzené na prostředí, které ji bude čekat mimo věznici po skončení výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzená by měla získat a oživit si základní dovednosti, měla by umět prakticky řešit situace, do kterých se postupem času dostane v občanském životě.

1.7.2 Vnitřní diferenciaci věznic

Na základě komplexní zprávy o programu zacházení, zpracovaném v nástupním oddělení, průběžného hodnocení úspěšnosti naplňování cíle programu zacházení, chování a jednání a s přihlédnutím k dosavadnímu hodnocení v případě přemístění z jiné věznice je odsouzená zařazena do jedné ze tří prostupných skupin vnitřní diferenciaci (dále jen „PSVD“). O zařazení odsouzené do PSVD rozhoduje ředitelka věznice nebo její zástupce na základě doporučení odborných zaměstnanců, zpravidla při hodnocení programu zacházení.

Odsouzené ženy, které jsou zařazeny na nástupním oddělení, se ve většině případů řadí do II. PSVD, ve zvláštních případech mohou odborní zaměstnanci zařadit odsouzenou do první PSVS nebo popřípadě do třetí PSVD.

1.7.3 Motivační činitelé

Zde bych chtěla uvést tři důležité motivační faktory, které se liší v každé prostupné skupině vnitřní diferenciaci věznic.

První PSVD

Zde jsou uplatňovány některé motivační faktory:

- Možnost sledování televizního programu odsouzenou ve dnech neděle až čtvrtky do 23.30 hod., v pátek a sobotu a v den před státním svátkem do 01.00 hodiny následujícího dne,
- možnost účasti odsouzené na kulturně osvětových a zábavních a sportovních akcích bez omezení,
- možnost povolení návštěvy odsouzené bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnancem Vězeňské služby,
- možnost nákupu zboží v hodnotě do 1000,- týdně,
- možnost uplatnění návrhu ředitelky věznice na podmíněné propuštění odsouzené nebo na přearažení odsouzené do věznice s mírnějším režimem, atd.

Druhá PSVD

- Nákup v hodnotě do 500,- Kč týdně,
- využívání možnosti opuštění věznice v souvislosti s návštěvou, nebo programem zacházení pouze ve výjimečných případech, atd.

Třetí PSVD

Zde nejsou uplatňovány kladné odměny, spíše negativní motivační faktory:

- Návštěvy odsouzené dle § 52, odst. 7 a § 53 odst. 7 řádu o výkonu trestu se zpravidla neumožňují, odměny dle § 45, písm. g až h zákona se zpravidla neudělují,
- nákup v hodnotě do 250,- Kč týdně.

1.7.4 Spolupráce s extramurálními institucemi

Spolupráce Věznice Světlá nad Sázavou s neziskovými organizacemi

Věznice Světlá nad Sázavou spolupracuje s několika nevládními organizacemi, které přispívají především k udržení kontaktů odsouzených žen s jejich dětmi, smysluplnějšímu využití času ve VTOS, řešení závislosti na návykových látkách, ale i k vytváření představy o dalším životě po propuštění. Některé tyto organizace či sdružení také pomáhají se zajištěním následné (postpenitenciární) péče po propuštění z věznice.

Jedná se zejména o spolupráci s Českým helsinským výborem, občanskými sdruženími Laxus nebo Kiwanis. Český helsinský výbor v rámci programu „Děti vězněných rodičů - posílení práv a postavení“ realizuje ve věznici asistované návštěvy odsouzených žen s jejich dětmi, t.č. umístěnými v ústavech kolektivní výchovy. Dále poskytují asistenční služby v souvislosti s výstupem odsouzených, tj. převoz do léčebného zařízení, pomoc při zajištění ubytování a práce. V některých případech se zabývají i problémy rodin uvězněných, které se s touto situací obtížněji vyrovnávají.²¹

Autorka bakalářské práce zde uvedla především Probační a mediační službu, které spolupracuje s vězeňskou službou. Cílem Probační a mediační služby ČR (dále jen „PMS“) je integrace pachatele do života společnost, bez dalšího porušování zákonů. V jejím rámci jde o obnovu respektu pachatelů k právnímu stavu společnosti, o jejich uplatnění a seberealizace – parcipace poškozeného.

PMS by měla především vytvářet předpoklady pro to, aby trestní věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo aby mohl být uložen a účinně vykonán trest nespojený s výkonem trestu odnětí svobody.

²¹ <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/spoluprace-s-nevladnimi-organizacemi-466/spoluprace-s-neziskovymi-organizacemi-7118>

Alternativní trest nebo vazba by mohla být nahrazena jiným opatřením. Zajišťuje též trest obecně prospěšných prací, působí při zajišťování podmíněného propuštění z VTOS při současném plnění soudem stanovených podmínek. Vězeňská služba má velkou součinnost s PMS při přípravě odsouzeného na podmíněné propuštění či na podmíněné propuštění s dohledem.

Chtěla bych se zde vrátit k občanskému sdružení LAXUS, se kterým Věznice Světlá nad Sázavou také velmi úzce spolupracuje.

Kontaktní centra Laxus o. s. poskytují sociální a zdravotní služby všem uživatelům drog a jejich blízkým popř. příbuzným osobám v Pardubicích a v Hradci Králové. Cílem tohoto sdružení je umožnit klientům Kontaktního centra v maximální míře rozvíjet a vést běžný způsob života klientů.

Především tato společnost stabilizuje určitou sociální situaci a zdravotní stav a nabízí využití další veřejně dostupných služeb. Především se snaží podporovat klienty ke změně životního stylu. Do cílové skupiny patří injekční uživatelé nelegálních drog, neinjekční uživatelé drog ve specifických životních situacích.

Zde jsou uvedeny nejčastěji poskytované služby:

- **Sociální služby** - patří sem základní sociální poradenství, pomoc v krizi, odkazy a zprostředkování, pracovní terapie, doprovody klientů, praní prádla, atd.
- **Zdravotní a ostatní služby** - základní zdravotní ošetření a zdravotní informace, testy na infekční choroby, předtestové a potestové poradenství, atd.
- **Služby pro veřejnost** - do této skupiny patří především vzdělávání profesionálů a informativní besedy pro ohrožené skupiny obyvatel.

Věznice Světlá nad Sázavou spolupracuje s věznicemi ze Slovenska, Polska, Gruzie a jsou zde realizovány výměnné pracovní stáže. Do Světlé zavítali hosté z Rumunska, Turecka, Maďarska, Číny, Íránu, Jižní Afriky, Kanady, Keni, Nepálu, atd. Dalším významným hostem, který navštívil Věznici, byl Tony Cameron – prezident mezinárodního sdružení vězeňských služeb ICPA.

1.8 Projekty výstupního oddělení

Dále se zabýváme projekty, které se uplatňují na výstupním oddělení pod vedením odborných zaměstnanců a vychovatelů. Je zde stručná zmínka o vybraných aktivitách – pracovních, vzdělávacích a speciálně výchovných.

Pracovní aktivita - kurz vaření

Místo konání je ve velké kuchyňské ubytovně na oddělení A3/1, aktivita probíhá dle týdenního rozpisu služeb vychovatele

Cíl:

- aktivní a smysluplné využití volného času
- posilování soustředěnosti a volných vlastností
- získání nových poznatků
- správné společenské chování
- orientace v oblasti výživy
- složky potravin a jejich užití
- využití poznatků v praxi po propuštění z VTOS

Metody:

- výklad
- manuální činnosti
- hodnocení úspěšnosti
- vyhledávání receptů – možnosti
- teoretické rady pod vedením vychovatelů

Pomůcky:

- vybavená kuchyňka na ubytovně
- sporák, mikrovlnná trouba, el. mixér

Formy:

- polootevřená skupina
- zápisky receptů do poznámkového sešitu
- praktické uvedení nových poznatků do osobního života

Obsah:

Seznámení se základy vaření, zhodnocení nových znalostí, využití získaných znalostí v praktickém životě

V této aktivitě na výstupním oddělení se odsouzené naučí orientovat v oblasti výživy, příprav teplých a studených pokrmů a znát pravidla stolování, uplatňovat správné společenské chování u jídelního stolu, být samostatné a schopné správného a rozhodného postupu při vaření pokrmů a vědět, jak se orientovat na trhu s potravinářským zbožím. Odsouzené by měly rozpoznat potraviny s nebezpečnými emulgátory a získat znalosti v oblasti zdravé výživy pro kojence a děti.

Po absolvování této aktivity jsou odsouzené seznámeny především:

- s přípravou polévek, omáček, příloh, salátů, bezmasých jídel, přípravou masa a studených pokrmů, těstovin, moučníků, cukroví, krémů atd.
- s užíváním bylinek v oblasti zdravotní, které se týká např. onemocnění chřipkou, při bolesti v krku, atd.

Obr. 6 Pracovní aktivita – kurz vaření

Zdravý životní styl – vzdělávací aktivita

Vedoucí aktivity – vychovatelka

Místo konání: kulturní místnost A3/1

Termín konání – dle denního rozpisu služeb vychovatele

Cíl:

- orientovat se v dnešní společnosti
- lépe chápat vztahy a souvislosti
- upevňovat vztahy s rodinnými příslušníky
- vyrovnat se s každodenní realitou a snažit se o pozitivní vztah k okolí
- základ získání nových poznatků
- aktivní a smysluplné využití volného času
- správné společenské chování
- využití v praxi po propuštění z VTOS
- posilování soustředěnosti a volných vlastností

Metody:

- skupinové projekty
- hodnocení úspěšnosti
- teoretické rady pod vedením vychovatele
- poradenství

Pomůcky:

- literatura podle daného téma
- DVD s tematikou o rodině
- nástěnka, letáky, informace, mapy
- CD muzikoterapie
- karimatky

Obsah:

- zhodnocení nových znalostí
- využití získaných znalostí v praktickém životě po VTOS

Tematický plán obsahuje především informace o současném dění v občanském životě, besedu s pracovníkem úřadu práce, vzor a vypracování strukturovaného životopisu, hledání práce, vyplňování tiskopisů, relaxační cvičení – muzikoterapii, atd.

Komunita – speciálně výchovná aktivita**Cíl:**

- dosáhnout vzhledu do problematiky jedince
- pochopit a změnit nesprávné postoje
- podporovat zrání osobnosti
- řešení problémů na ubytovně
- posílení pozitivního osobnostního vývoje
- zmírnění následků prizonizace
- praktické uvedení nových poznatků do osobního života

Metody:

- diskuse
- poradenství
- hodnocení úspěšnosti

Formy: skupinová práce**Obsah:**

- zhodnocení nových znalostí
- využití získaných znalostí v praktickém životě po VTOS

Odsouzené si touto komunitou osvojí:

- zásady slušného chování – společenský kodex (etiketu)
- všeobecně přijatelný způsob sociálního chování
- nepsané, ale přesně vymezené zákony
- takt, ohleduplnost, úctu k lidem, estetičnost
- emotivnost
- empatii, konkrétnost
- otevřenost
- pozitivnost a úctu k lidem
- neverbální komunikaci

Odsouzené získají tyto informace:

- z oblasti právního a sociálního zabezpečení
- jak se orientovat na úřadu práce
- možnosti hledání práce
- kontakty poraden v oblasti drogové tematiky, protialkoholických léčeb, domů na půl cesty, azylových domů a ubytoven, charitativních středisek, poraden psychologických, psychiatrických, atd.

Sebeobslužné aktivity – pracovní aktivita

Ubytovna C3/1

Cíl:

- zvládat sebeobslužné činnosti – praní, žehlení a uklízení
- získat pracovní návyky, samostatnost, zručnost a manuální dovednost
- naučit se zacházet s domácími spotřebiči, včetně základní údržby
- získávání nových poznatků a jednoduchých triků, jak si poradit při odstraňování drobných nehod v domácnosti (skvrny, moli v šatníku, plísň, apod.)
- aktivní a smysluplné využití volného času
- využití v praxi po propuštění z VTOS
- posilování soustředěnosti a volných vlastností

Metody:

- manuální činnosti
- hodnocení úspěšnosti

Pomůcky:

- šicí stroj, žehlicí prkno, žehlička, vysavač, pračka, prostředky pro úklid a praní

Formy:

- hromadná skupina
- praktické uvedení nových poznatků do osobního života

Obsah:

- seznámení se základy vedení domácnosti
- hodnocení nových znalostí
- využití získaných znalostí v praktickém životě

Tematický plán

- odsouzené si osvojí základní návyky, které jsou běžné pro každodenní činnosti v životě a naučí se :

Zvládat

- sebeobslužné činnosti – praní, žehlení, uklízení

Získat

- pracovní návyky, zručnost a manuální dovednost, estetické vnímání pro vkus
- Zacházet s domácími spotřebiči, včetně základní údržby. Naučí se drobným domácím trikům – např. jak vyčistit skvrny, jakým způsobem lze docílit lesku čištěných oken, apod., smysluplně využívat volný čas, získané znalosti a dovednosti využívat ke změně životního stylu

Obr. 7 Ruční práce – výrobky

1.9 Shrnutí

V teoretické části bakalářské práce jsme čtenáře seznámili s problematikou výkonu trestu odnětí svobody. Blíže jsme se zaměřili na věznici s mírnějším typem střežení na dozor, dále na ostrahu a na mladistvé odsouzené ženy. K pochopení tématu bylo nutné vysvětlit základní pojmy vězeňství. K odsouzeným ženám se postupuje výhradně v souladu se zákony a nařízeními vydanými generálním ředitelstvím a ředitelkou věznice. Každý vězeň je povinen plnit stanovený program zacházení, čímž se snaží splnit účel trestu a vytvořit si podmínky pro návrat do společnosti. Vzhledem k zadání práce jsme se podrobněji zaměřili na výkon trestu odnětí svobody žen zařazených na výstupních odděleních v různém věku. Na tomto specializovaném oddělení jsou specifické především programy zacházení, které jsou odsouzeným tzv. „šité na míru“ a na rozvoj dovedností po skončení výkonu trestu odnětí svobody.

2 Praktická část

Výkon trestu odnětí svobody znamená pro každého jedince zátěž jak v oblasti psychologických potřeb, tak hlavně v sociální oblasti každodenního života. Výkon trestu je důsledkem asociálního chování člověka, je vyhlášen rozsudkem příslušného soudu, a opírá se o zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.²²

Tato bakalářská práce je zaměřena na odsouzené ženy zařazené na výstupních odděleních, kde vykonávají trest odsouzené ženy, které jsou zařazeny do věznice s ostrahou, dozorem a mladistvé odsouzené. Informace ohledně problematiky a zaměření těchto specializovaných oddělení jsem získala z literatury, Vnitřního řádu věznice, internetových stránek a především z každodenní praxe při práci s odsouzenými ženami.

V teoretické části byl podán podrobnější výklad se zaměřením na výkon trestu svobody, na účel, funkci a organizační strukturu Vězeňské služby ČR.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na analýzu aktivit programu zacházení, které odsouzené absolvují ve věznici, na kontakty s rodinou, na zlepšování, popř. na pokus o sebezlepšení a sebevzdělání odsouzených a zapracování na vlastní osobnosti.

V závěru praktické části je vyhodnocení předpokladů, které vycházejí ze stanoveného cíle práce.

2.1 Popis a charakteristika cílové skupiny

Cílovou skupinu respondentů tvoří odsouzené ženy z Věznice Světlá nad Sázavou, které vykonávají trest odnětí svobody na výstupním oddělení a jsou zařazeny v typu věznice s ostrahou, dozorem a mladistvé.

Výstupní oddělení jsou rozdělena na dvě části: na A3/1 a A3/2.

Na oddělení A3/1 vykonávají trest odnětí svobody pouze odsouzené ženy zařazené do věznice typu ostraha. Kapacita tohoto oddělení je navýšena v plné části a zde vykonává trest 25 odsouzených žen.

²² Zákon č. 40/2008 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Na oddělení A3/2 vykonávají trest odnětí svobody odsouzené ženy zařazené do věznice s dozorem (15 odsouzených) a mladistvé odsouzené v celkovém počtu 10.

Výstupní oddělení plní funkci přípravy v různých fázích před očekávaným koncem výkonu trestu. Péče na přípravu života na svobodě je zde větší než na ostatních „běžných“ standardních odděleních. Účelem tohoto oddělení je pomoci odsouzeným vytvořit příznivé podmínky pro samostatný způsob života po propuštění a co nejvíce minimalizovat opětovná rizika páchání trestné činnosti.

Na výstupním oddělení jsou zpravidla samostatná oddělení v rámci věznice, kde jsou ložnice. V zájmu udržení a pěstování pozitivních rodinných vazeb se podle celkových možností odsouzených a věznice realizují návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly. Všichni odsouzení umístění do oddělení se mohou účastnit hromadných kulturních a sportovních akcí pořádaných ve věznici.²³

Mladistvými se rozumí odsouzení, kteří ve výkonu trestního opatření nedovršili 18. rok nebo odsouzení starší 18. let, o kterých soud rozhodl, že vykonají zbytek trestního opatření ve věznici pro mladistvé. Mladiství, kteří ve výkonu trestního opatření dovršili 19. rok věku, se přeřadí do věznice pro ostatní odsouzené na základě rozhodnutí soudu na návrh ředitele věznice.

Mladistvému, který nedovršil 18. rok věku, není v souladu s příslušnou právní úpravou po dobu výkonu trestního opatření povoleno nakupovat povolené tabákové výrobky.²⁴

Na tomto oddělení velmi úzce spolupracují s odsouzenými ženami odborní zaměstnanci složení zejména ze speciálního pedagoga, psychologa, vychovatele a učitelů školského vzdělávacího střediska a ti posoudí veškeré skutečnosti důležité pro zařazení do některé z forem vzdělávání. Pro mladistvé je účast ve stanovené formě vzdělávání povinná.

²³ Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou

²⁴ Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou

Všechny odsouzené ženy se zúčastňují níže uvedených povinných aktivit v rámci programu zacházení.

- komunitní setkání odsouzených
- sebeobslužné činnosti
- sociálně právní poradenství
- kurz šití
- kurz vaření
- zdravý životní styl
- příprava na samostatný způsob života, nácvik psychosociálních dovedností
- arteterapie nebo muzikoterapie

2.2 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu v praktické části bakalářské práce je zjistit, zda jsou odsouzené ženy připraveny na život na svobodě, zda jsou schopny se postarat o sebe samé, zajistit si bydlení, postarat se o své děti a zajistit si zaměstnání. Plány aktivit na tomto výstupním oddělení jsou tzv. „šité na míru“ těmto odsouzeným ženám, aby byly po skončení výkonu trestu odnětí svobody schopny postarat se o sebe a svou rodinu.

2.3 Formulace předpokladů

Na základě stanovených cílů bakalářské práce byly stanoveny čtyři předpoklady, které se vztahují k danému tématu aktivit programu zacházení specifické skupiny odsouzených žen zařazených na předvýstupních odděleních A3/1, A3/2 ve věznici s dozorem a ostrahou a věznici pro mladistvé.

Předpoklady:

1. Předpokládáme, že přibližně 50 % vybraných respondentek nemělo zajištěno trvalé bydlení před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody

2. Předpokládáme, že přibližně 70 % vybraných respondentek před nástupem do výkonu trestu nezajistilo péči o své děti, které měly v dětských domovech, popř. u svých příbuzných, atd.
3. Předpokládáme, že přibližně 80 % vybraných respondentek nepracovalo před nástupem do výkonu trestu
4. Předpokládáme, že aktivity programu zacházení ovlivní alespoň 30 % respondentek v běžném životě a podílí se na rozvoji sociálních dovedností

2.4 Popis výzkumné metody

K dosažení cíle bylo provedeno šetření metodou dotazníku. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno k určitému cíli. Sloužilo k posouzení určitých předpokladů, které byly zaměřeny na samostatný život odsouzených po skončení výkonu trestu odnětí svobody, k posouzení péče o rodinu, o zaměstnání atd.

Průzkum byl realizován na ubytovně odsouzených žen na výstupních odděleních A3/1 a A3/2 ve Věznici Světlá nad Sázavou v měsíci leden – únor 2011. Dotazníky byly rozdány všem 30 ti odsouzeným, které zde byly přítomny k tomuto rozmezí leden – únor 2011. Dotazníky byly rozdány a vybrány téhož dne. Průzkum byl založen na dobrovolnosti, anonymitě a souhlasu odsouzených žen. Návratnost dotazníkového šetření byla 100 %.

2.5 Výzkumný vzorek

Pro výzkum bakalářské práce byly vybrány odsouzené ženy z Věznice Světlá nad Sázavou umístěné na výstupních odděleních se zařazením do věznice typu dozor, ostraha, mladistvé. V dotazníkovém šetření byly osloveny respondentky ve věku 16 – 50 let.

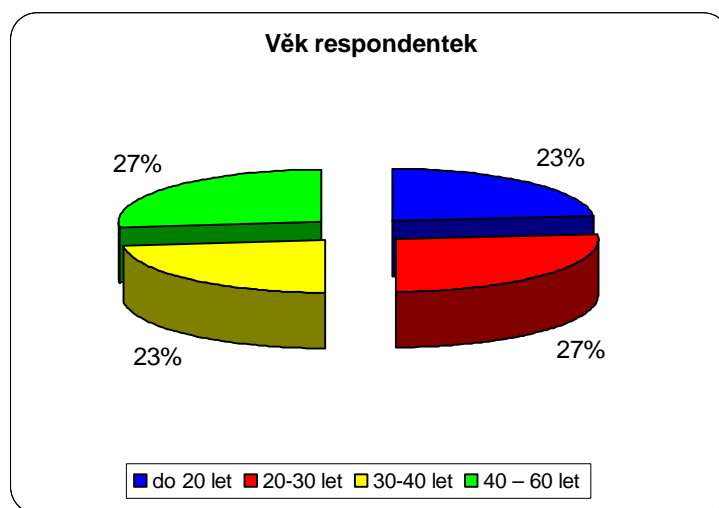
Tento dotazník byl rozdán odsouzeným ženám, které splňují požadavky výstupního oddělení. Doba realizace průzkumu byla v období leden – únor 2011, vybrané respondentky jsou prozatím ve výkonu trestu odnětí svobody.

2.6 Analýza dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Kolik Vám je let?

Věk respondentek	Počet	%
do 20 let	7	23
20 - 30 let	8	27
30 - 40 let	7	23
40 - 60 let	8	27
61 a více	0	0
Celkem	30	100

Tabulka 1: Věk respondentek

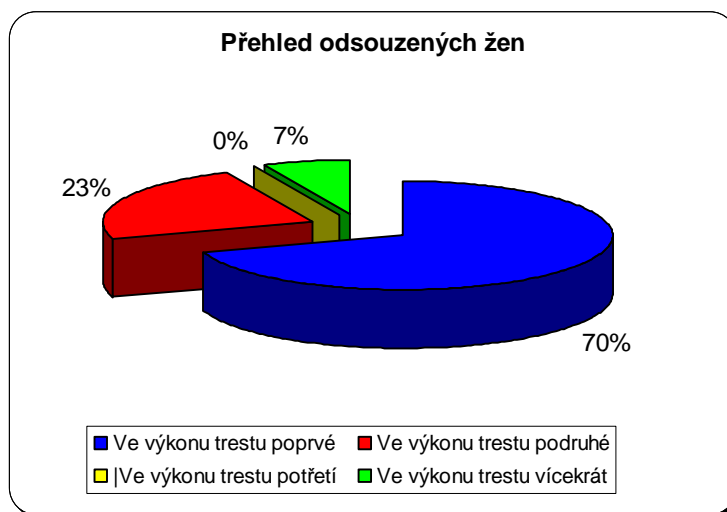

Graf 1: Věk respondentek

Řízeného rozhovoru se zúčastnilo všech 30 respondentek, z toho bylo 27 % žen ve věku 40 - 60 let, 27 % žen ve věkové kategorii 20 - 30 let, 23 % ve věkové kategorii do 20 let a 23 % ve věkové kategorii 30 - 40 let. Věk na tomto oddělení je rovnoměrně rozložený.

Otázka č. 2: Ve výkonu trestu odnětí svobody jste:

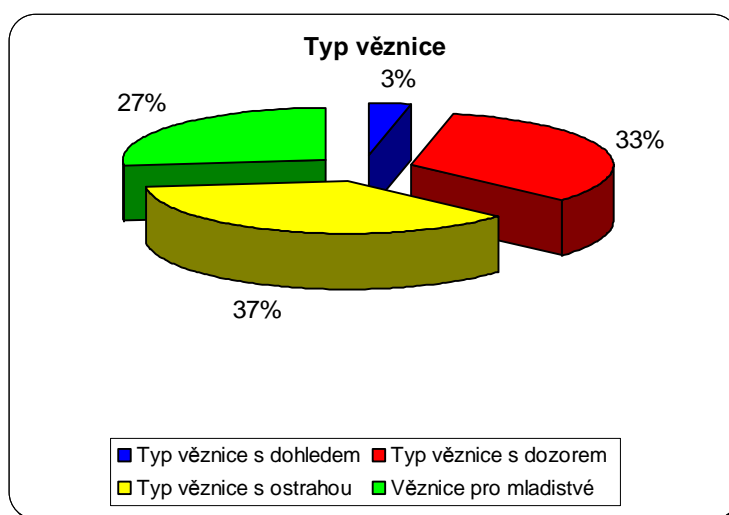
Přehled odsouzených žen	Počet	%
Ve výkonu trestu poprvé	21	70
Ve výkonu trestu podruhé	7	23
Ve výkonu trestu potřetí	0	0
Ve výkonu trestu vícekrát	2	7
Celkem	30	100

Tabulka 2: Přehled odsouzených žen**Graf 2: Přehled odsouzených žen**

Z celkového počtu respondentek je nejvíce – a to 70 % odsouzených, které se ve výkonu trestu odnětí svobody nacházejí poprvé. Tato informace je zásadní, jelikož prvovězněné trestané ženy se aktivněji zapojují do stanoveného programu zacházení nežli recidivující odsouzené ženy a tímto je i lepší náhled na zapojení do běžného života po skončení výkonu trestu odnětí svobody. 23 % odsouzených je ve výkonu trestu podruhé a zbylých 7 % ve výkonu trestu vícekrát.

Otázka č. 3: V jakém typu věznice jste umístěna?

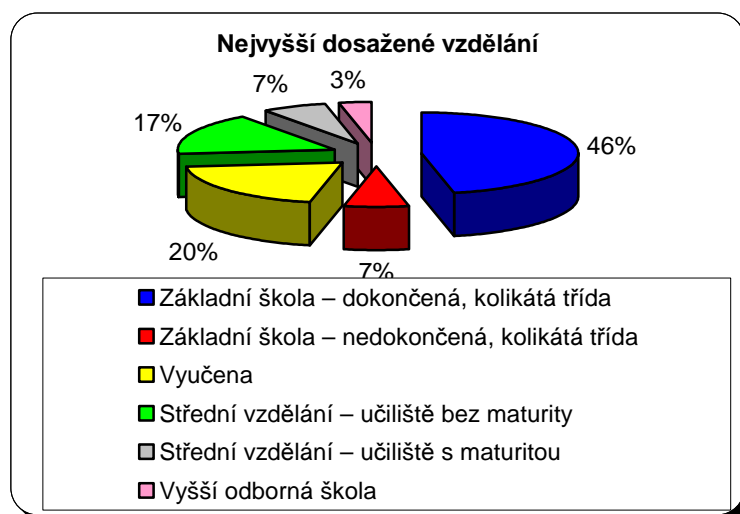
Typ věznice	Počet	%
Typ věznice s dohledem	1	3
Typ věznice s dozorem	10	33
Typ věznice s ostrahou	11	37
Typ věznice se zvýšenou ostrahou	0	0
Věznice pro mladistvé	8	27
Celkem	30	100

Tabulka 3: Typ věznice**Graf 3: Typ věznice**

Z celkového počtu dotazovaných vyplynulo, že 37 % respondentek je zařazena ve věznici s ostrahou, 33 % ve věznici s dozorem, 27 % ve věznici pro mladistvé a zbylá 3 % ve věznici s dohledem. Na výstupních odděleních je toto složení odsouzených běžné, jedno oddělení je pouze pro odsouzené ženy zařazené do věznice s ostrahou a druhé oddělení s dozorem, dohledem a pro mladistvé odsouzené ženy. Typ věznice je různorodý, protože do tohoto oddělení se zařazují vybrané odsouzené, které mají před koncem trestu, a předpokládá se u nich zařazení do běžného života pomocí odborných pracovníků.

Otázka č. 4: Jaké je vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

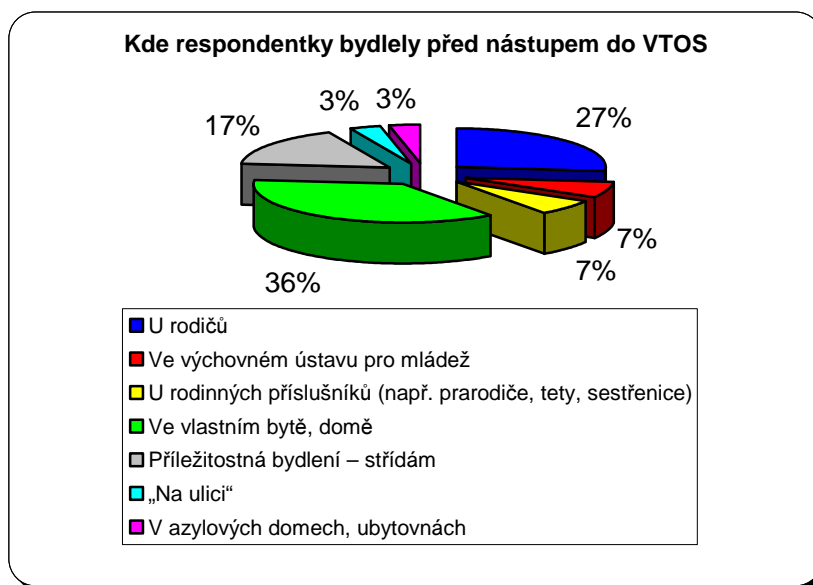
Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet	%	Poznámka
Základní škola – dokončená, kolikátá třída	14	46	2x osmá třída 12x devátá třída
Základní škola – nedokončená, kolikátá třída	2	7	1x osmá třída 1x sedmá třída
Zvláštní škola	0	0	
Vyučena	6	20	
Střední vzdělání – učiliště bez maturity	5	17	
Střední vzdělání – učiliště s maturitou	2	7	
Gymnázium	0	0	
Vyšší odborná škola	1	3	
Vysoká škola	0	0	
Celkem	30	100	

Tabulka 4: Nejvyšší dosažené vzdělání**Graf 4: Nejvyšší dosažené vzdělání**

Na výstupním oddělení je umístěno 46 % žen se základním vzděláním (2 respondentky ukončily základní vzdělání v osmé třídě a 12 respondentek v deváté třídě), 20% žen je vyučeno v oboru, 17 % má středoškolské vzdělání bez maturity, 7 % má střední učiliště s maturitou, 7 % respondentek má pouze základní školu nedokončenou (1x v sedmé třídě a 2x v osmé třídě) a 3 % mají vyšší odbornou školu. Lze předpokládat, že dosažené vzdělání bude v oblasti zájmu o programy zacházení souviset se zájmem o studium, vzdělávání a sociální začlenění.

Otázka č. 5: Před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody jste bydlela:

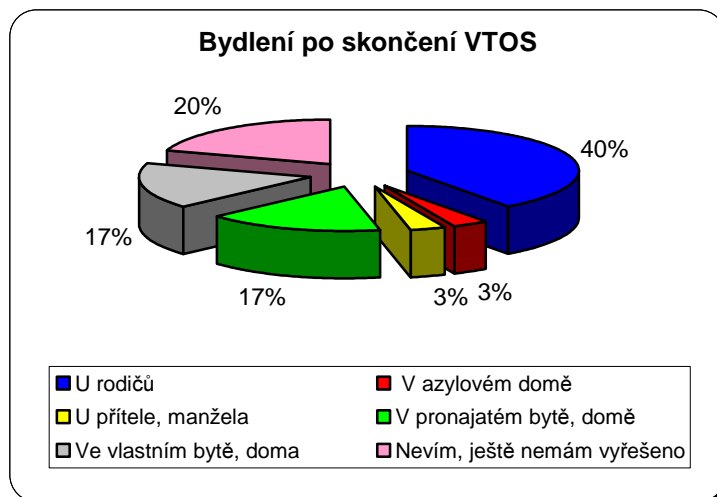
Kde respondentky bydlely před nástupem do VTOS	Počet	%
U rodičů	8	27
Ve výchovném ústavu pro mládež	2	7
V náhradním „chráněném“ bydlení	0	0
V dětském domově	0	0
U rodinných příslušníků (např. prarodiče, tety, sestřenice)	2	7
Ve vlastním bytě, domě	11	36
Příležitostná bydlení – střídám	5	17
„Na ulici“	1	3
V azylových domech, ubytovnách	1	3
Celkem	30	100

Tabulka 5: Přehled bydlení respondentek před nástupem do VTOS**Graf 5: Přehled bydlení respondentek před nástupem do VTOS**

Z výzkumu vyplynulo, že 36 % odsouzených bydlelo před nástupem do VTOS ve vlastním bytě, 27 % u rodičů (což je pravděpodobné, protože na nástupním oddělení jsou mladistvé odsouzené), 17 % bydlení příležitostně střídalo, 7 % u rodinných příslušníků, 7 % ve výchovném ústavu pro mládež, 3 % na ulici, na nádraží a další 3 % v azylových domech, popř. na ubytovnách. Lze předpokládat, že trestná činnosti je také ovlivněna tím, že respondentky neměly trvalé bydlení, živily se krádežemi potravin, oblečení, atd. Zde vyplývá, že vcelku velký počet respondentek před nástupem do VTOS nemělo zajištěno bydlení a jejich bydlení na ulicích a ubytovnách nemělo příliš velkou úroveň.

Otázka č. 6: Po ukončení výkonu trestu odnětí svobody budete bydlet:

Bydlení po skončení VTOS	Počet	%
U rodičů	12	40
V azylovém domě	1	3
U přítele, manžela	1	3
V pronajatém bytě, domě	5	17
Ve vlastním bytě, doma	5	17
Na ulici	0	0
Nevím, ještě nemám vyřešeno	6	20
Celkem	30	100

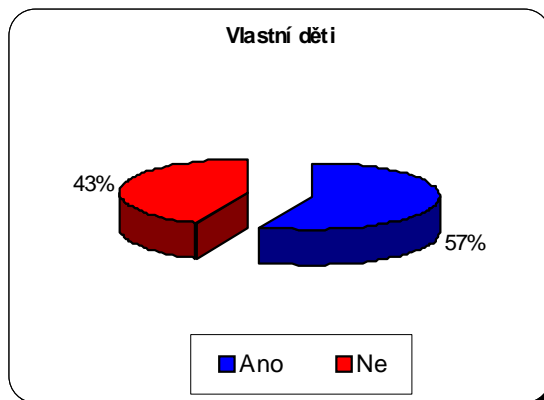
Tabulka 6: Bydlení po skončení VTOS**Graf 6: Bydlení po skončení VTOS**

Z celkového počtu dotazovaných respondentek vyplynulo, že 40 % odsouzených žen bude bydlet u rodičů, 20 % ještě nemá vyřešeno, 17 % ve vlastním bytě, 17 % v pronajatém bytě, 3 % v azylovém domě a další zbylá 3 % u přítele, manžela. Dle výzkumu se nepřikláním k tomu, že odsouzené vyplňují své dotazníky dle pravdy, ale přiklámám se k tomu, že ve skutečnosti více než polovina odsouzených neřeší zatím svůj návrat do civilního života, natož bydlení.

Otázka č. 7: Máte vlastní děti?

Vlastní děti	Počet	%
Ano	17	57
Ne	13	43
Celkem	30	100

Tabulka 7: Vlastní děti

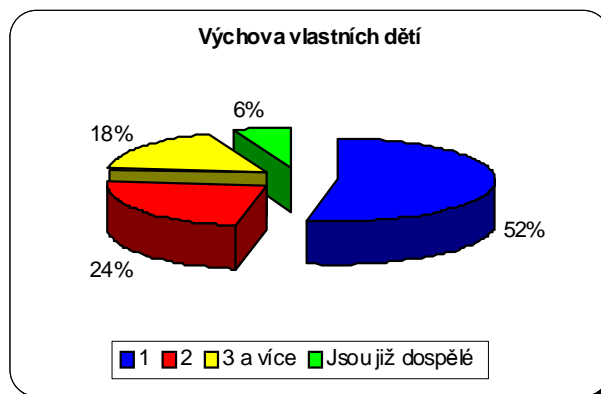
Graf 7: Vlastní děti

Z vyhodnoceného dotazníku vyplynulo, že 57 % respondentek má své vlastní děti a zbylých 43 % děti nemá. Ve zbylých 43 % jsou započítány také odsouzené, které jsou staršího věku a odsouzené mladistvé, které ještě děti nemají.

Otázka č. 8: Kolik vychováváte vlastních dětí?

Výchova vlastních dětí	Počet	%
1	9	52
2	4	24
3 a více	3	18
Jsou již dospělí	1	6
Celkem	17	100

Tabulka 8: Výchova vlastních dětí

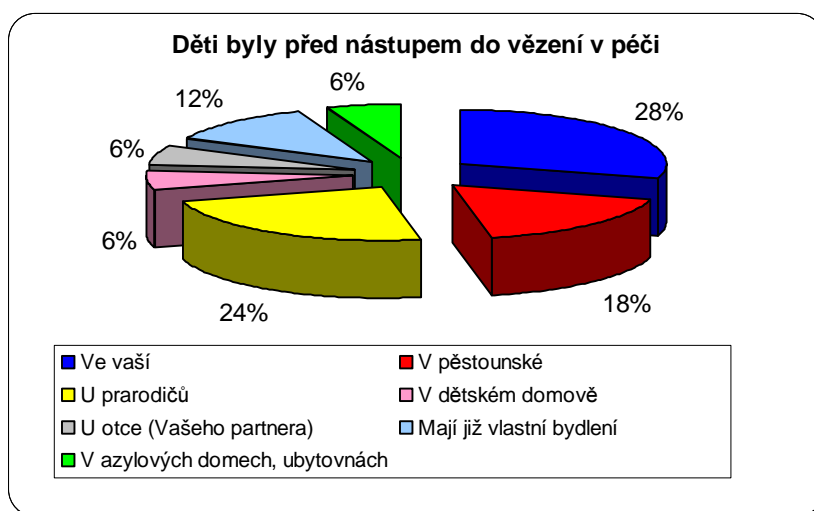
Graf 8: Výchova vlastních dětí

Z výše uvedeného průzkumu vyplynulo, že 52 % má jedno dítě, 24 % vychovává 2 děti, 18 % dotazovaných vychovává 3 a více dětí a zbylých 6 % má již dospělé děti, o které se nemusí odsouzené ženy již starat, a jsou samostatné. Lze předpokládat u odsouzených, které mají 3 a více dětí, že děti jsou školního věku a jsou umístěny v dětských domovech, popř. u pěstounů.

Otázka č. 9: Před tím, než jste nastoupila výkon trestu odnětí svobody, byly Vaše děti v péči:

Děti byly před nástupem do vězení v péči	Počet	%
Ve vaší	5	28
V pěstounské	3	18
U prarodičů	4	24
V dětském domově	1	6
U otce (Vašeho partnera)	1	6
Mají již vlastní bydlení	2	12
V azylových domech, ubytovnách	1	6
Celkem	17	100

Tabulka 9: Přehled péče o děti před nástupem do vězení

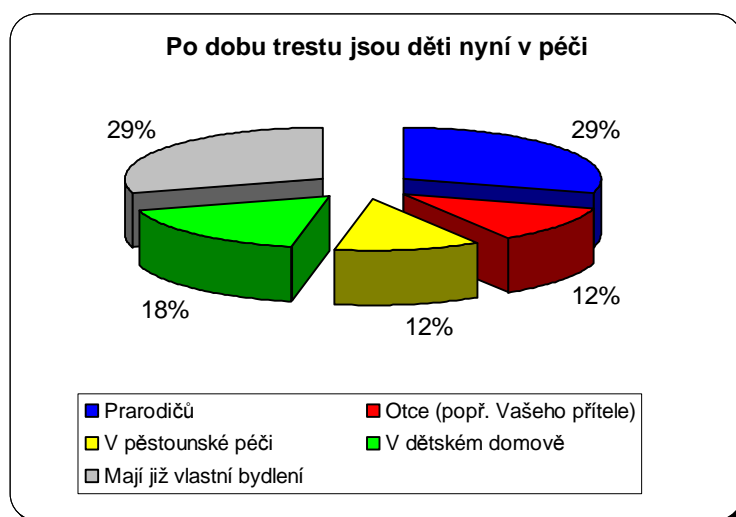

Graf 9: Přehled péče o děti před nástupem do vězení

Z vyhodnoceného dotazníku vyplynulo, že 28 % dětí bylo v péči respondentek, 18 % v pěstounské péči, 24 % uvedlo, že děti byly v péči u rodičů, prarodičů, 12 % má již své vlastní bydlení, 6 % v azylových domech, na ubytovnách, 6 % u otce – partnera odsouzené, 6 % v dětském domově. Z vyhodnoceného průzkumu vyplývá, že starost o vlastní děti nebyla na prvním místě a děti byly z nějakých důvodů raději umístěny do dětských domovů, nebo pěstounské péče, kde jim péče byla zajištěna na dostatečné úrovni. Nevěřím v nějaký větší mateřský cit, který odsouzené neustále opakují. Z toho vyplývá, že pokud se odsouzená nedokáže postarat sama o sebe, nedokáže se ani postarat o své vlastní děti a není schopna jim dát tu péči, kterou potřebují.

Otázka č. 10: Po dobu nynějšího trestu jsou vaše děti v péči:

Po dobu trestu jsou děti nyní v péči	Počet	%
Prarodičů	5	29
Otce (popř. Vašeho přítele)	2	12
Příbuzných	0	0
V pěstounské péči	2	12
V dětském domově	3	18
Mají již vlastní bydlení	5	29
Celkem	17	100

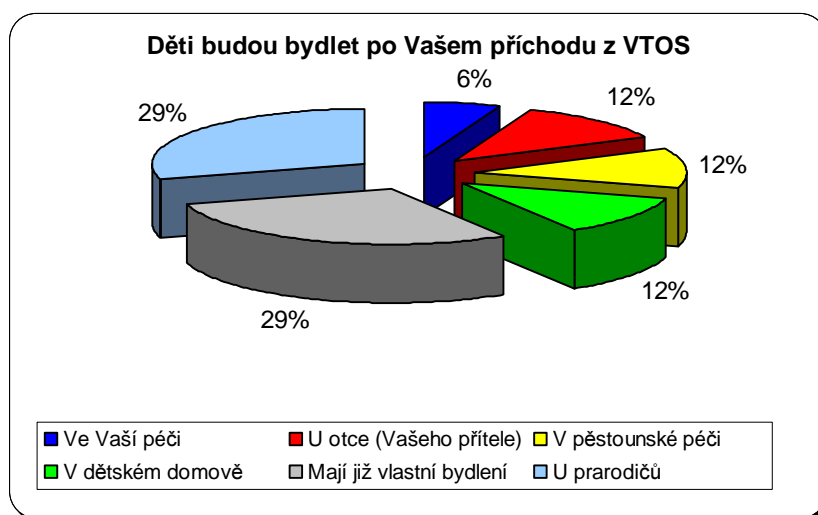
Tabulka 10: Přehled péče o děti po dobu trestu**Graf 10: Přehled péče o děti po dobu trestu**

Otázka je zaměřena na přehled, v jaké péči mají odsouzené své děti po dobu výkonu trestu. 29 % má děti v péči vlastních rodičů a také 29 % dětí má již vlastní bydlení, 18 % je v péči dětského domova, 12 % v pěstounské péči, zbylých 12 % v péči otce – přítele odsouzené. Nelze určit, zda po výkonu trestu si odsouzené své děti vezmou do své péče.

Otázka č. 11: Po Vašem příchodu z výkonu trestu odnětí svobody budou Vaše děti bydlet:

Děti budou bydlet po Vašem příchodu z VTOS	Počet	%
Ve Vaší péči	1	6
U otce (Vašeho přítele)	2	12
U příbuzných	0	0
V pěstounské péči	2	12
V dětském domově	2	12
Mají již vlastní bydlení	5	29
U prarodičů	5	29
Celkem	17	100

Tabulka 11: Přehled bydlení dětí po příchodu z VTOS

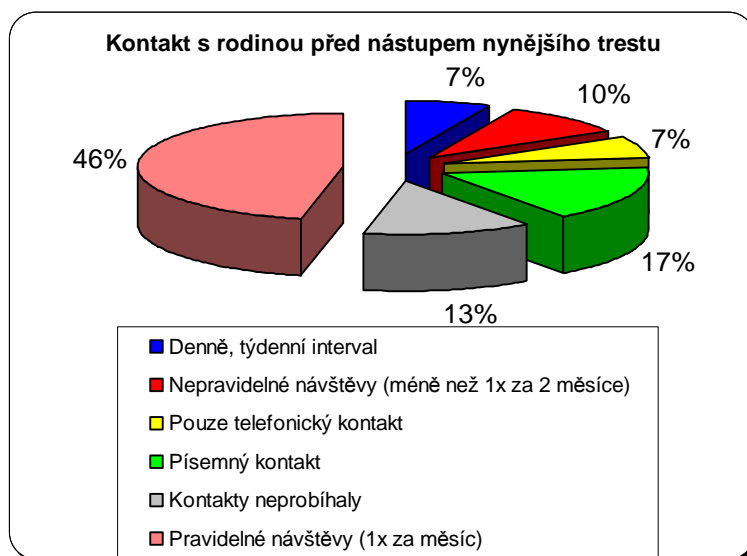
Graf 11: Přehled bydlení dětí po příchodu z VTOS

Dle vyhodnoceného dotazníku vyplynulo na otázku č. 11 bydlení dětí po příchodu respondentek z VTOS toto: 29 % dětí bude bydlet u prarodičů a také 29 % dětí má již vlastní bydlení, 12 % dětí zůstane v dětském domově, 12 % dětí v pěstounské péči, 12 % dětí u otce – přítele dotazované a zbylých 6 % dětí bude v péči respondentek. Jedná se o velmi malé procento dětí ve vlastní péči a lze předpokládat, že pokud odsouzená nebude schopna se začlenit do běžného života, bude lepší řešení ponechat děti v dětském domově, popř. v pěstounské péči, kde jim je poskytnuta veškerá péče, kterou dítě potřebuje.

Otázka č. 12: Měla jste před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody pravidelné kontakty s rodinou a blízkými?

Kontakt s rodinou před nástupem nynějšího trestu	Počet	%
Denně, týdenní interval	2	7
Nepravidelné návštěvy (méně než 1x za 2 měsíce)	3	10
Pouze telefonický kontakt	2	7
Písemný kontakt	5	17
Kontakty neprobíhaly	4	13
Pravidelné návštěvy (1x za měsíc)	14	46
Celkem	30	100

Tabulka 12: Kontakt s rodinou před nástupem nynějšího trestu

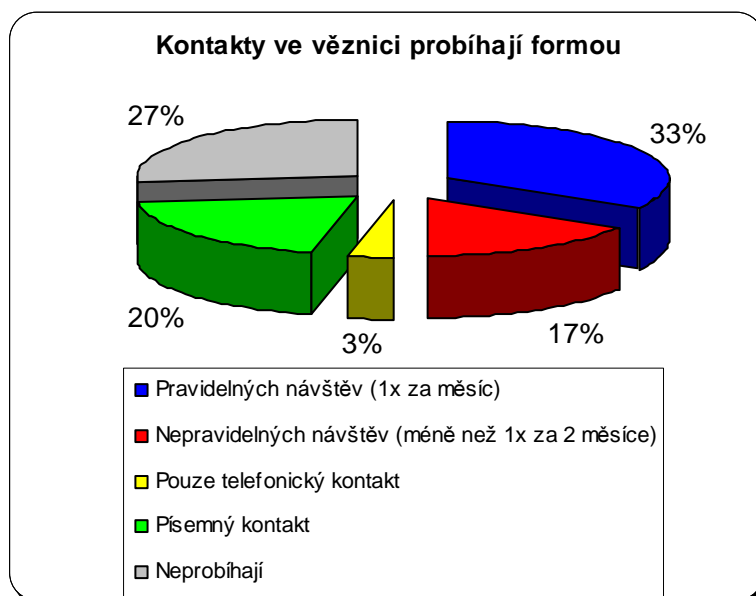
Graf 12: Kontakt s rodinou před nástupem nynějšího trestu

Z celkového počtu dotazovaných respondentek vyplývá, že 46 % vybraných odsouzených žen mělo před nástupem do VTOS pravidelné kontakty – návštěvy se svými rodinnými příslušníky alespoň 1x za měsíc, 13 % uvedlo, že kontakty vůbec neprobíhaly, 17 % mělo kontakt pouze písemný, 10 % kontakt nepravidelných návštěv (méně než 1x za měsíc), 7 % denně, popř. týdenní interval, 7 % pouze telefonický kontakt. Nelze předpokládat, zda kontakty neprobíhaly ve větších intervalech z důvodu špatných vztahů s rodinou, popř. vzdáleností mezi místy bydliště. Na kontakt s rodinou se klade velký důraz ve věznici.

Otázka č. 13: Kontakty s rodinou a blízkými ve Věznici Světlá nad Sázavou probíhají formou (můžete uvést i více možností):

Kontakty ve věznici probíhají formou	Počet	%
Pravidelných návštěv (1x za měsíc)	10	33
Nepravidelných návštěv (méně než 1x za 2 měsíce)	5	17
Pouze telefonický kontakt	1	3
Písemný kontakt	6	20
Neprobíhají	8	27
Celkem	30	100

Tabulka 13: Kontakty ve věznici

Graf 13: Kontakty ve věznici

Z grafu vyplynulo, že 33 % respondentek má ve Věznici Světlá nad Sázavou pravidelné kontakty s rodinou 1x za měsíc, 27 % dotazovaných uvedlo, že návštěvy neprobíhají vůbec, 20 % pouze formou písemného kontaktu, 17 % nepravidelných návštěv (1x za 2 měsíce) a 3 % má s rodinou pouze telefonický kontakt. Lze předpokládat, že vztahy s rodinou a blízkými nejsou zrovna na dobré úrovni, část odsouzených mi sdělila, že rodina za nimi nejedí z toho důvodu, že jsou ve vězení. Po skončení VTOS prý kontakty budou zase probíhat tak jako v běžném životě před nástupem VTOS.

Otázka č. 14: Jaké aktivity programu zacházení navštěvujete na výstupním oddělení ve Věznici Světlá nad Sázavou? (můžete uvést více možností)

Navštěvované aktivity na vstupním oddělení	Počet	%
Pracovní	13	25
Speciálně výchovné	8	16
Vzdělávací	10	20
Zájmové	20	39
Celkem	51	100

Tabulka 14: Navštěvované aktivity na vstupním oddělení

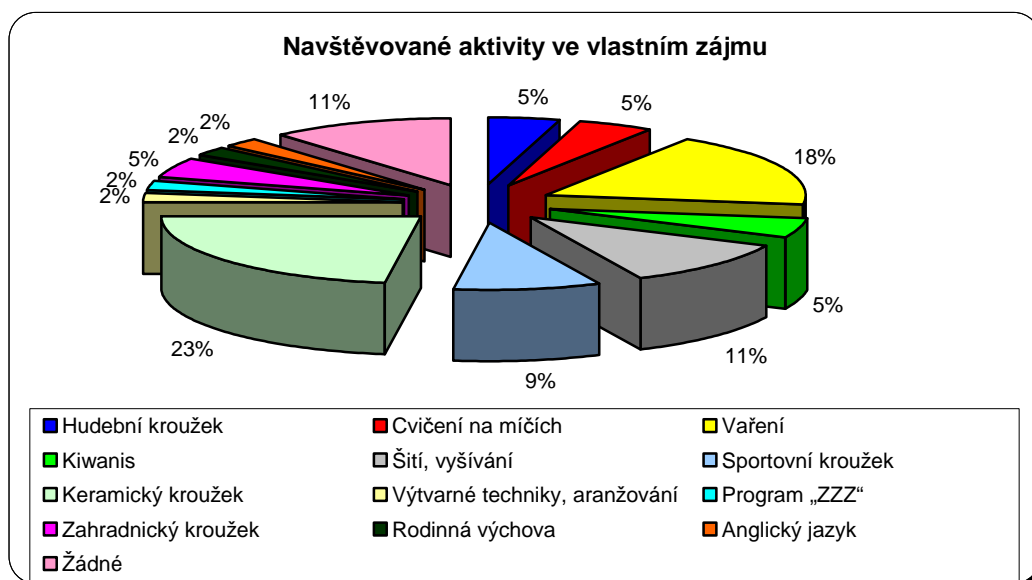
Graf 14: Navštěvované aktivity na vstupním oddělení

Z vyhodnoceného dotazníku vyplynulo, že 39 % respondentek navštěvuje zájmové aktivity (navštěvují aktivitu, která je baví), 25 % pracovní aktivity (vydělají si menší finanční prostředky, za které uhradí náklady na výkon trestu a část na nákupy pro své potřeby), 20 % vzdělávací aktivity (zde jsou především mladistvé odsouzené, na které se zaměřuje vzdělání jedince) a zbylých 16 % speciálně výchovné aktivity.

Otázka č. 15: Jaké aktivity navštěvujete, protože Vás baví? Vyjmenujte i více možností.

Navštěvované aktivity ve vlastním zájmu	Počet	%
Hudební kroužek	2	5
Cvičení na míčích	2	5
Vaření	8	18
Kiwanis	2	5
Šití, vyšívání	5	11
Sportovní kroužek	4	9
Keramický kroužek	10	23
Výtvarné techniky, aranžování	1	2
Program „ZZZ“	1	2
Zahradnický kroužek	2	5
Rodinná výchova	1	2
Anglický jazyk	1	2
Žádné	5	11
Celkem	44	100

Tabulka 15: Navštěvované aktivity ve vlastním zájmu

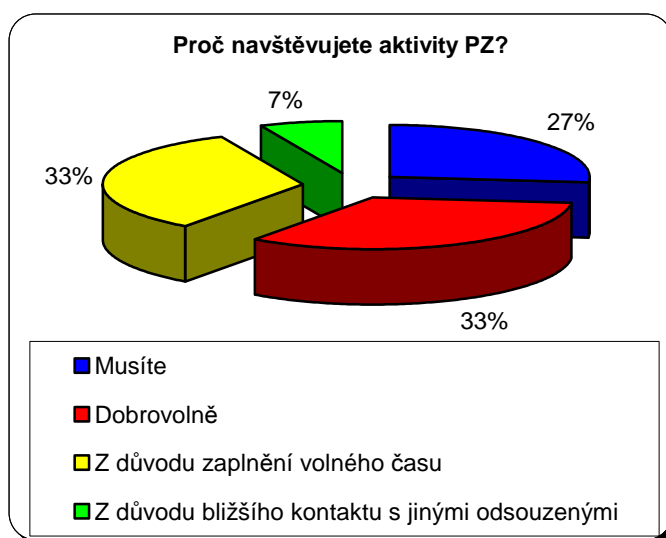

Graf 15: Navštěvované aktivity ve vlastním zájmu

Otázka č. 15 je zaměřená na aktivity, které respondentky navštěvují z vlastního zájmu a protože je baví. Respondentky mohly uvést i více aktivit, ne pouze jednu. Z dotazníku vyplynulo: 23 % navštěvuje keramický kroužek, 18 % vaření, 11 % žádné aktivity (protože je žádné nebaví), 11 % šití, vyšívání, 9 % sportovní kroužek, 5 % cvičení na míčích, 5 % Kiwanis, 5 % hudební kroužek, 2 % anglický jazyk, 2% zahradnický kroužek, 2 % program ZZZ, 2 % výtvarné techniky, aranžování. Lze předpokládat, že i zde je nějaké procento dotazovaných, které aktivity opravdu zajímají a docházejí na ně proto, že musejí (což odsouzená neuvede), popř. uvede, že ji žádné nezajímají.

Otázka č. 16: Aktivitu programu zacházení navštěvujete, protože...

Proč navštěvujete aktivitu PZ?	Počet	%
Musíte	8	27
Dobrovolně	10	33
Z důvodu zaplnění volného času	10	33
Z důvodu bližšího kontaktu s jinými odsouzenými	2	7
Celkem	30	100

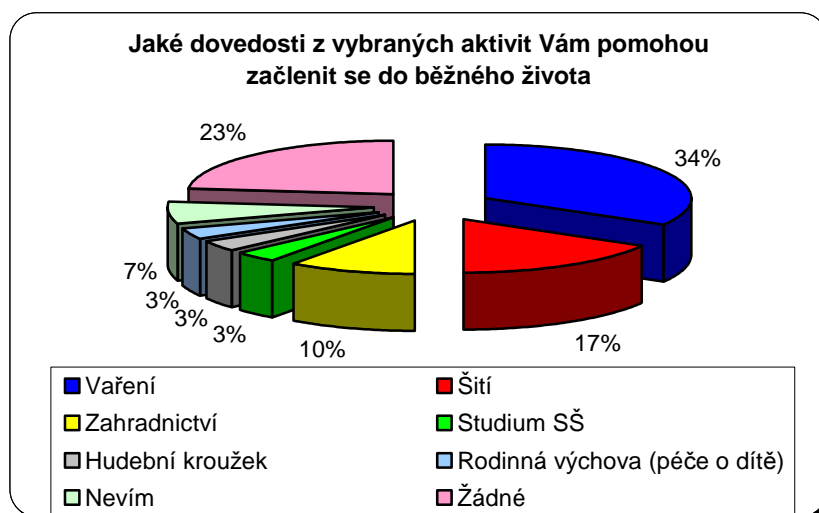
Tabulka 16: Důvod návštěvy aktivit PZ**Graf 16: Důvod návštěvy aktivit PZ**

Z dotazníkového výzkumu ohledně toho, proč odsouzené aktivity programu zacházení navštěvují, vyplynulo: 33 % respondentek uvedlo – z důvodu zaplnění volného času, 33 % uvedlo dobrovolně, 27 % musí – je to povinné a zbylých 7% z důvodu bližšího kontaktu s jinými odsouzenými ženami. Vzhledem k tomu, že odsouzené na tomto oddělení měly mít zájem o sebevzdělání a pracování na sobě samé, vyplývá, že jsou zařazeny na tomto oddělení proto, aby lépe se dostaly domů na podmíněné propuštění, popř. aby zde měly „lepší podmínky“ výkonu trestu než na běžných odděleních

Otázka č. 17: Jaké dovednosti ve Vámi vybrané aktivitě Vám pomohou začlenit se do běžného života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody?

Jaké dovednosti z vybraných aktivit Vám pomohou začlenit se do běžného života	Počet	%
Vaření	10	34
Šití	5	17
Zahradnictví	3	10
Studium SŠ	1	3
Hudební kroužek	1	3
Rodinná výchova (péče o dítě)	1	3
Nevím	2	7
Žádné	7	23
Celkem	30	100

Tabulka 17: Důležitost aktivit pro začlenění do běžného života

Graf 17: Důležitost aktivit pro začlenění do běžného života

Z celkového počtu dotazovaných respondentek vyplývá, že 34 % uvádí jako začlenění do běžného života aktivity PZ vaření, zde uvádějí v rozhovoru, že: „alespoň budou doma umět vařit“, 23 % uvádí žádné – (vyjadřují se tak, že přeci vězení jim k ničemu nepomůže), 17 % uvádí šití, zde jsou i respondenty, které šití měly jako výdělečnou činnost, 10 % uvádí zahradnictví, 7 % neví, které aktivity, 3 % studium SŠ, 3 % hudební kroužek, 3 % rodinnou výchovu (kde je zahrnuta péče o rodinu, domácnost). Z tohoto vyplývá, že některé respondenty opravdu berou aktivity PZ vážně, jejich docházka je pravidelná a snaha viditelná.

Otázka č. 18: Pracovala jste ve svém civilním životě před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody?

Pracovala jste před nástupem do vězení	Počet	%
Ano	22	73
Ne	8	27
Celkem	30	100

Tabulka 18: Pracovní aktivita před nástupem do VTOS

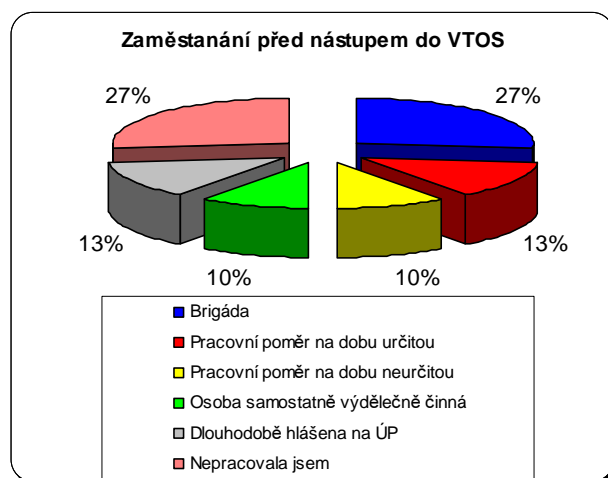
Graf 18: : Pracovní aktivita před nástupem do VTOS

Na otázku, zda respondentky pracovaly v civilním životě před nástupem do VTOS, napsaly toto: 73 % odsouzených pracovalo, 27 % nepracovalo. Zde jsou zahrnuty všechny věkové kategorie, které jsou na výstupních odděleních.

Otázka č. 19: Zaměstnání jste měla formou:

Zaměstnání před nástupem do VTOS	Počet	%
Brigáda	8	27
Pracovní poměr na dobu určitou	4	13
Pracovní poměr na dobu neurčitou	3	10
Osoba samostatně výdělečně činná	3	10
Dlouhodobě hlášena na ÚP	4	13
Nepracovala jsem	8	27
Celkem	30	100

Tabulka 19: Zaměstnání před nástupem do VTOS

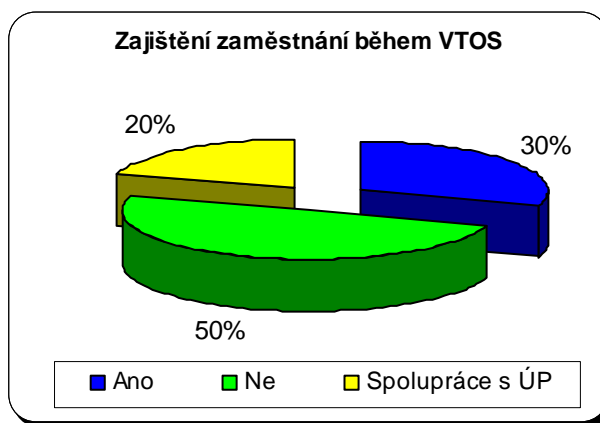

Graf 19: Zaměstnání před nástupem do VTOS

Z celkového počtu dotazovaných respondentek vyplývá, že 27 % mělo zaměstnání pouze formou brigády, 27 % nikdy nepracovalo (což jsou především respondentky, které měly 3 a více dětí), 13 % mělo práci zajištěnou na pracovní poměr na dobu určitou, 13 % bylo dlouhodobě hlášeno na ÚP, 10 % byly osoby samostatně výdělečně činné, 10 % mělo zaměstnání zajištěno na dobu neurčitou.

Otázka č. 20: Zajistila jste si zaměstnání během výkonu trestu odnětí svobody?

Zajištění zaměstnání během VTOS	Počet	%
Ano	9	30
Ne	15	50
Spolupráce s ÚP	6	20
Celkem	30	100

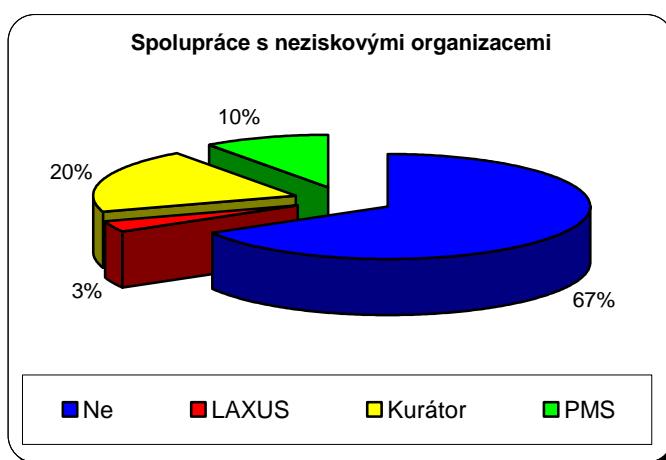
Tabulka 20: Zajištění zaměstnání během VTOS**Graf 20: Zajištění zaměstnání během VTOS**

Z celkového počtu dotazovaných respondentek vyplývá, že 50 % dotazovaných si ještě zaměstnání během výkonu trestu nezajistila a nezajišťuje, 30 % má práci zajištěnou a zbylých 20 % bude zaměstnání hledat ve spolupráci s ÚP. Zde i z 30 % odsouzených je vidět, která odsouzená bude mít předpoklad úspěšného navrácení do společnosti díky zaměstnání, neboť se snaží o zajištění práce.

Otázka č. 21: Spolupracujete s neziskovými organizacemi? (PMS, Dům na půl cesty, azylové domy, kurátoři), pokud ano, vyjmenujte, se kterými...

Spolupráce s neziskovými organizacemi	Počet	%
Ne	20	67
LAXUS	1	3
Kurátor	6	20
PMS	3	10
Celkem	30	100

Tabulka 21: Spolupráce s neziskovými organizacemi

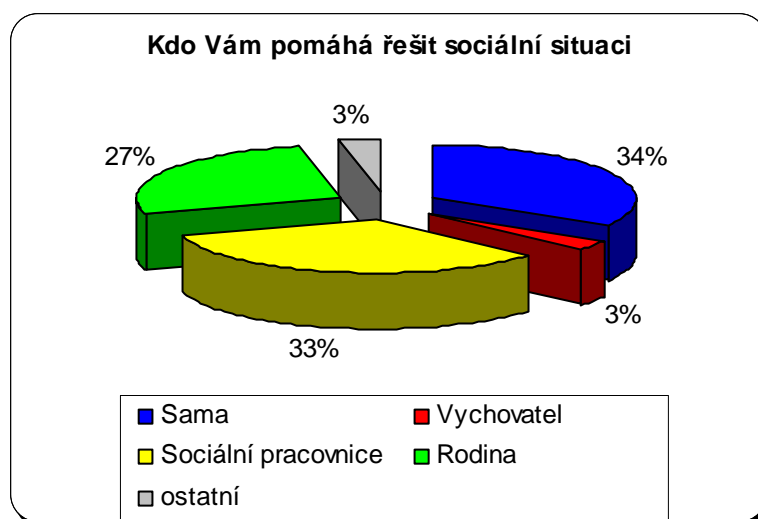

Graf 21: Spolupráce s neziskovými organizacemi

Z celkového počtu dotazovaných respondentek vyplývá, že 67 % nespolupracuje s neziskovými organizacemi (komentovaly tak, že jim stejně nikdo pomáhat nebude, že si vše vyřeší po svém), 20 % spolupracuje s kurátory, 10 % s Probační a mediační službou, 3 % s LAXUSEM. Lze předpokládat, že spolupráce s neziskovými organizace pomůže odsouzeným ženám začleňovat se i po propuštění z VTOS a řešit běžné sociální záležitosti, atd.

Otázka č. 22: Kdo Vám pomáhá řešit sociální situaci během výkonu trestu?

Kdo Vám pomáhá řešit sociální situaci	Počet	%
Sama	10	34
Vychovatel	1	3
Sociální pracovnice	10	33
Rodina	8	27
Ostatní	1	3
Celkem	30	100

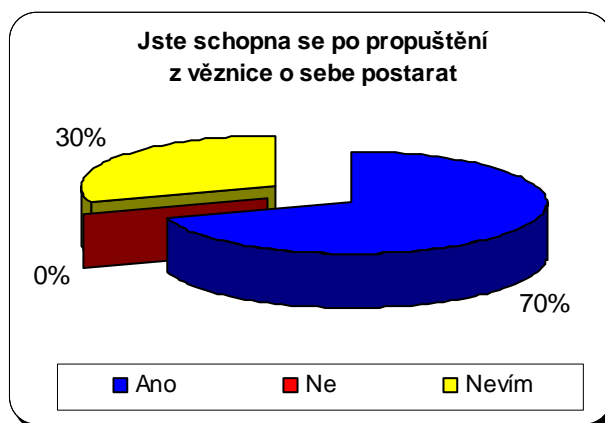
Tabulka 22: Pomoc při řešení sociální situace**Graf 22: Pomoc při řešení sociální situace**

Na dotazníkové otázky, kdo respondentkám pomáhá řešit sociální situaci, vyplynulo: 34 % řeší sociální situaci samo (ve většině případů vůbec, život po skončení trestu je zatím nezajímá), 33 % respondentek řeší sociální situaci společně se sociální pracovnicí, 27 % s rodinou a zbylá 3 % s ostatními. Lze tedy předpokládat, že pokud jim občanské průkazy a ostatní služby nezajistí sociální pracovnice, nejsou schopny si je vyřídit samy. Sociální pracovnice mi toto tvrzení potvrdila.

Otázka č. 23: Domníváte se, že jste schopna se postarat po propuštění z věznice sama o sebe a začlenit se do běžného života?

Jste schopna se po propuštění z věznice o sebe postarat?	Počet	%
Ano	21	70
Ne	0	0
Nevím	9	30
Celkem	30	100

Tabulka 23: Schopnost se po propuštění o sebe postarat

Graf 23: Schopnost se po propuštění o sebe postarat

Z dotazníkového šetření vyplývá, jak jsou respondentky schopny se po skončení trestu postarat samy o sebe v civilním životě. Odpověděly následujícím způsobem: 70 % uvedlo, že jsou schopny se postarat samy o sebe, 30 % uvedlo, že neví, zda jsou schopny se o sebe postarat. Lze předpokládat, že běžné věci by odsouzené mohly zvládnout, ale figurují zde vždy party a lidé, které tyto osoby mohou stáhnout do svého např. drogového světa zpět.

2.7 Metody výzkumu

Metody výzkumu jsou promyšlené a plánovité postupy, kterými si získávají specifická fakta. Je to určitý soubor pravidel, prostředků a zásad, jimiž se řídí vědecký postup. Žádná metoda není sama o sobě univerzální a jedinečná, teprve celý soubor metod umožňuje získat všestranný a cenný materiál.

Základní metody výzkumu:

- pozorování
- experiment
- dotazník
- rozhovor

Používání těchto metod v pedagogickém výzkumu vyžaduje dodržování přesných postupů, jinak dojde ke zkreslení výsledků a zjištěné výsledky nemají dostatečnou věrohodnost. Věrohodnost poznání je nejdůležitější vlastností, kterou má disponovat každý výzkum. Je nutné dodržovat objektivitu výzkumu, aby se poznatky získaly takovým způsobem, který vylučuje subjektivní zkreslení. V metodologii je věrohodnost poznání definována přesněji jako validita, reliabilita a reprezentativnost.²⁵

Validita	znamená platnost výzkumu. Validita je určitá schopnost měřit, zjišťovat, popřípadě zjišťovat právě to, co je záměrem daného výzkumu.
Reliabilita	vyjadřuje určitou spolehlivost a danou přesnost. Zde je nutné používat ve výzkumu takové metody a nástroje, aby jejich reliabilita byla zaručena.
Reprezentativnost	zaručuje, že poznatky dosažené na vzorku lze zobecnit za platné pro celý základní soubor.

²⁵ Průcha, J. *Přehled pedagogiky – Úvod do studia oboru*. 2000, str. 188-189.

2.7.1 Dotazník

Dotazník patří dnes mezi nejčastěji aplikované metody v pedagogickém výzkumu a je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat pro různé typy průzkumů. Dotazník lze charakterizovat jako způsob shromažďování informací od respondentů, a to na základě písemně předkládaných otázek nebo výroků, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů.

Správná konstrukce dotazníku je velice náročná a odpovědná. Podle cíle dotazování a podle skupiny dotazovaných osob je nutné uzpůsobit strukturu dotazníku. Otázky v dotazníku musí být jasné, přesné a srozumitelné jak po obsahové stránce, tak s přihlédnutím k věku a povahovým zvláštnostem respondentů. To znamená, že autor dotazníku musí rozhodnout, jaký typ otázek začlení do dotazníku.

V dotaznících rozlišujeme:

- uzavřené otázky – respondenti jen označují odpovědi z nabídnutých alternativ
- otevřené otázky – respondent odpovídá zcela volně, není vnucovaná žádná odpověď
- škálované otázky – respondent hodnotí posuzovaný jev podle zadané stupnice

Výhodou dotazníků je, že jsou časově méně náročné než jiné metody a lze jimi získat hodně údajů v poměrně krátkém časovém úseku od více osob současně.

S aplikací dotazníku jako metody empirického výzkumu nelze provést bezprostředně kontrolu správnosti (pravdivosti) odpovědí. Především jde o to, že výsledky dotazování nelze přeceňovat, nýbrž je nutno na ně pohlížet obezřetně a pečlivě zvažovat závěry z nich vycházející. Nelze totiž zaručit, že odpovědi respondentů vyjadřují skutečně jejich názory. Proto se často dotazník kombinuje s dalšími metodami a technikami.²⁶

²⁶ Průcha, J. *Přehled pedagogiky – Úvod do studia oboru*. 2000, str. 192-193.

2.8 Ověření platnosti předpokladů

Na základě zpracovaných informací bylo provedeno zhodnocení stanovených předpokladů.

Předpoklad č. 1

Předpokládáme, že alespoň 50 % oslovených odsouzených žen nemělo zajištěno trvalé bydlení před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody.

Vzhledem k faktu, že odsouzené na výstupním oddělení jsou v rozmezí věku od 16 let do 60 let, vyjma mladistvých odsouzených, kterých je 8, měly všechny ženy možnost zajistit si bydlení. Z dotazníkového výzkumu vybraných respondentek vyplynulo, že 36 % odsouzených bydlelo před nástupem do VTOS ve vlastním bytě, 27 % u rodičů (což je pravděpodobné, protože na nástupním oddělení jsou mladistvé odsouzené), 17 % bydlení příležitostně střídalo, 7 % u rodinných příslušníků, 7 % ve výchovném ústavu pro mládež, 3 % na ulici, na nádraží a další 3 % v azylových domech, popř. na ubytovnách. Lze předpokládat, že trestná činnosti je také ovlivněna tím, že respondentky neměly trvalé bydlení, živily se krádežemi potravin, oblečení, atd. Zde vyplývá, že 37 % respondentek před nástupem do VTOS nemělo zajištěno trvalé bydlení a jejich bydlení na ulicích a ubytovnách nemělo příliš velkou úroveň. Vzhledem k tomu, že se nemohly postarat samy o sebe, měly své děti v azylových domech, v pěstounské péči, popř. u rodinných příslušníků.

Výsledky průzkumného šetření předpoklad nepotvrdily.

Předpoklad č. 2

Předpokládáme, že alespoň 70% oslovených odsouzených žen před nástupem do výkonu trestu nezajistily péči o své děti, které měly v dětských domovech, popř. u svých příbuzných, atd.

Z vyhodnoceného dotazníku vyplynulo, že 43 % respondentek děti nemá z celkového počtu 30 oslovených žen, 28 % dětí bylo v péči respondentek, 18 % v pěstounské péči, 24 % uvedlo, že děti byly v péči u rodičů, prarodičů, 12 % dětí má již své vlastní bydlení, 6 % v azylových domech, na ubytovnách, 6 % u otce – partnera odsouzené, 6 % v dětském domově. Z vyhodnoceného průzkumu vyplývá, že starost o vlastní děti nebyla na prvním místě a děti byly z nějakých důvodů raději umístěny do dětských domovů, nebo pěstounských péčí, kde jim péče byla zajištěna na dostatečné úrovni. Nevěřím v nějaký mateřský cit, který

odsouzené neustále opakují. Z toho vyplývá, že pokud se odsouzená nedokáže postarat sama o sebe, nedokáže se ani postarat o své vlastní děti a není schopna jim dát tu péči, kterou potřebují. 43 % odsouzených dětí nemá.

Výsledky průzkumného šetření předpoklad nepotvrdily.

Předpoklad č. 3

Předpokládáme, že alespoň 80 % vybraných respondentek nepracovalo před nástupem do výkonu trestu

Z otázky, zda respondentky pracovaly v civilním životě před nástupem do VTOS, vyplynulo toto vyhodnocení: 73 % odsouzených pracovalo, 27 % nepracovalo. Zde jsou zahrnuty všechny věkové kategorie, které jsou na výstupních odděleních.

Výsledky průzkumného šetření předpoklad nepotvrdily.

Předpoklad č. 4

Předpokládáme, že aktivity programu zacházení ovlivní alespoň 30 % odsouzených respondentek v běžném životě a podílí se na rozvoji sociálních dovedností

Z celkového počtu dotazovaných respondentek vyplývá, že 34 % uvádí jako začlenění do běžného života aktivity PZ vaření, (zde uvádějí v rozhovoru, že „alespoň budou doma umět vařit“), 23 % uvádí žádné – předpokládám z recese, 17 % uvádí šití, zde jsou i respondentky, které šití měly jako výdělečnou činnost, 10 % uvádí zahradnictví, 7 % neví, které aktivity, 3 % studium SŠ, 3 % hudební kroužek, 3 % rodinnou výchovu (kde je zahrnuta péče o rodinu, domácnost). Z tohoto vyplývá, že některé respondentky opravdu berou aktivity PZ vážně, jejich docházka je pravidelná a snaha viditelná. Z výpočtu dotazníkového šetření vyplývá, že celkem v přepočtu 70 % respondentek se staví kladně k aktivitám PZ, které jim pomohou začlenit se do běžného života, do domácnosti, péče o dítě, atd. 34 % odsouzených bude umět vařit doma. Zbýlých 30 % odsouzených hodnotí aktivity PZ negativním způsobem, neví a nemyslí si, že jim aktivity k něčemu pomohou.

Výsledky průzkumného šetření se potvrdily.

2.9 Shrnutí výsledků a jejich interpretace

K výzkumu bylo použito dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 30 odsouzených žen, které splňují podmínky pro zařazení právě na tomto výstupním oddělení ve Věznici ve Světlé nad Sázavou.

Dotazníkového šetření se účastnilo rovných 30 oslovených odsouzených žen. Návratnost dotazníků byla 100 %.

K dosažení cíle bakalářské práce jsme si stanovili 4 předpoklady.

V úvodu tohoto dotazníku jsme zjišťovali věk a vzdělání respondentek, následně pobyt ve výkonu trestu, zda poprvé, či opakovaně. Dále zaměření na bydlení respondentek před nástupem do výkonu trestu, na počet vlastních dětí, výchovu před a během výkonu trestu odnětí svobody, na zjišťování informací ohledně zaměstnání a spolupráci s neziskovými organizacemi.

Předpoklady se týkaly:

- bydlení před nástupem respondentek do výkonu trestu odnětí svobody
- péče o děti
- význam programů zacházení pro vytvoření a rozvoj určitých sociálních dovedností
- otázky zaměstnání odsouzených žen před nástupem do VTOS

První předpoklad byl zaměřen na bydlení odsouzených žen před nástupem do VTOS. Předpokládalo se, že 50 % odsouzených žen nemělo před nástupem do VTOS trvalé bydlení. Zde vyplynulo, že pouze 36 % odsouzených mělo zajištěno trvalé bydlení, zbylých 64 % bydlení střídaly, nebo bydlely u svých rodičů, prarodičů, na ubytovnách, atd.

Předpoklady výzkumného šetření se nepotvrdily u prvního předpokladu.

Druhý předpoklad byl zaměřen na péči o vlastní dítě před tím, než respondentka nastoupila VTOS. Zde se předpokládalo, že alespoň 70 % oslovených odsouzených žen před nástupem do VTOS nemělo v péči své vlastní děti.

Z výsledků šetření vyplynulo, že 43 % odsouzených žen děti nemá, 6 % dětí má již své bydlení, pouze 19 % odsouzených mělo své děti ve vlastní péči a zbylých 32 % mělo děti v péči dětských domovů, pěstounské péči, atd.

Předpoklady výzkumného šetření se nepotvrdily u druhého předpokladu

Třetí předpoklad byl zaměřen na to, zda respondentky měly zajištěné zaměstnání před nástupem do VTOS a v době páchaní své trestné činnosti. Zde se předpokládalo, že alespoň 80 % respondentek nepracovalo před nástupem do VTOS. Pracovalo 60 % respondentek (27 % pouze formou brigády, 13 % mělo pracovní poměr na dobu určitou, 10 % byly osoby samostatně výdělečně činné), zbylých 40 % nepracovalo (27 % nikdy nepracovalo, 13 % bylo vedeno na ÚP)

Předpoklady výzkumného šetření se nepotvrdily u třetího předpokladu

Čtvrtý předpoklad byl zaměřen na to, zda aktivity programů zacházení ovlivní respondentky v běžném životě po skončení trestu. Zde se předpokládalo, že alespoň 30 % respondentek ovlivní programy zacházení v běžném životě.

Výzkum prokázal, že 70 % odsouzených si myslí, že je kladně ovlivní dovednosti, které se naučily během programů zacházení, zbylých 30 % uvádí, že neví, popřípadě, že jim k ničemu aktivity programu zacházení nikdy nebudou.

Předpoklady výzkumného šetření se potvrdily u čtvrtého předpokladu

Ze čtyř stanovených předpokladů se nepotvrdily předpoklady č. 1, 2, 3 a předpoklad č. 4 se potvrdil.

Interpretace dat

Předpoklady, které byly stanoveny k dosažení cíle bakalářské práce byly zaměřeny především na sociální sféru společnosti, do které bylo zahrnuto bydlením, péče o vlastní dítě, zajištění zaměstnání a následně zaměření na přínos aktivit programů zacházení, které odsouzené ženy plní ve Věznici Světlá nad Sázavou.

Většina odsouzených žen, které vykonávají trest odnětí svobody pochází z neúplných rodin. Klientky žily v mnoha případech pouze s jedním z rodičů a byly vychovávány bez většího zájmu rodičů. Socializace těchto osob je velmi zanedbaná, jednání a chování je někdy na velmi nízké úrovni. Lidé, se kterými byly tyto ženy v kontaktu před nástupem do VTOS jsou v mnoha případech již trestáni, nemají stálé bydlení, v mnohých případech přísun finančních prostředků byl v častých případech obohacen loupežemi a drobným vykrádáním zboží z obchodů, aut, atd. Lze tedy předpokládat, že náprava těchto osob po skončení výkonu trestu není v mnoha případech úspěšná a realizovatelná a začlenění do běžného života není možné. Zde hrají velkou roli přátelé, kamarádi a ostatní osoby, které měly na tyto osoby vliv před nástupem do výkonu trestu a na trestnou činnost, kterou spáchaly.

Závěr

Výkon trestu odnětí svobody s sebou přináší mnoho změn v životě člověka, mnohá omezení, kterým je jedinec povinen se v těchto podmínkách přizpůsobovat a tolerovat veškerá pravidla, která k výkonu trestu patří. K velkým omezením patří určitá změna prostředí, ztráta soukromí, částečná, někdy i úplná ztráta sociálního kontaktu se svými nejbližší rodinnými příslušníky, popř. se svými přáteli a příbuznými.

Propuštění z VTOS představuje pro odsouzené ženy mezní zátěžovou situaci, kterou většina odsouzených prožívá jako určitý „šok“ ze svobody. Záleží samozřejmě na typu osobnosti a na tom, jak je každý jedinec připraven zvládat náročné životní situace, které jsou pro něj připraveny jak v běžném životě, tak ve vězení.

Pobyt ve vězeňském prostředí znamená velkou zátěž, kterou označujeme prizonizací, ale znamená též vážné ohrožení návratu do života po ukončení trestu.

Kvalita přípravy na propuštění je velmi důležitá pro úspěšné přizpůsobení se životním podmínkám po propuštění a je nutné připravit odsouzené ženy na zvuzačlenění do společnosti. Příprava závisí především na úzké spolupráci s odbornými zaměstnanci a na odsouzeném jedinci.

Jedná se hlavně o velmi dobrou spolupráci odsouzených s odbornými zaměstnanci věznice, kteří pomáhají se začleňováním jedinců do společnosti. Dále je třeba, aby se u jedince rozvíjely potřebné dovednosti, zájmy a schopnosti, posilovala se určitá dovednost při práci. Dalším významným předpokladem, jak zvládnout běžný život po skončení trestu, je vazba na rodinu. Je důležité zda během průběhu trestu probíhaly kontakty s rodinou, jaká byla forma kontaktu, atd.

Odsouzeným ženám je věnována ze strany odborných zaměstnanců velká péče právě při těchto přípravách na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. V některých případech ale vše nedopadne dle představ a odsouzené ženy se vracejí zpět do nástupu výkonu trestu z důvodu potkání kamarádů, se kterými páchaly trestnou činností, dále mezi negativní faktory patří též neúspěch při hledání zaměstnání, ztráta bydlení, opětovná trestná činnost z důvodů nedostatku finančních prostředků, atd. Je důležité seznamovat zaměstnance VS ČR se změnami a aktualizacemi v sociálním systému, které neustále probíhají, a poté s nimi seznamovat odsouzené ženy, které se připravují na uplynutí svého trestu odnětí svobody. Velká péče a pozornost je především zaměřena na odsouzené ženy, které vykonávají dlouhý pobyt ve vězení, nebo na jedince, jejichž osobnost je poškozena alkoholovou závislostí.

Odborní zaměstnanci by se měli zaměřovat především na postupné seznamování s mimovězeňskými podmínkami, to je velký předpoklad pro úspěšné adaptování odsouzených žen na propuštění.

Po propuštění z věznice bude záležet především na komunikativních dovednostech, kterými se budou jedinci na úřadech, na pracovištích prezentovat. Předpokládáme, že jedinec své chování chce změnit k lepšímu a že pobyt ve výkonu trestu odsouzené zaměřují na rozvíjení svých pozitivních vlastností a na zapracování na své vlastní osobě. Ale realita je mnohdy taková, že odsouzení si trest tzv. „odsedí“ a trestnou činnost páchají dál a náprava je tedy i v některých případech nemožná. Ve většině případů dochází také k rozpadu manželství, vzhledem k dlouhodobému pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody může docházet k tomu, že partner, partnerka se za dobu, kdy je manžel, manželka ve výkonu trestu, naučí zvládat veškeré životní situace sám a poté již svého partnera „v rodině“ tzv. nepotřebují. I takové životní situace se stávají, proto je potřeba i během výkonu trestu udržovat s rodinou dobré vztahy a pravidelné kontakty i s dětmi.

Bakalářská práce se podrobně zaměřila na programy zacházení, které jsou odsouzeným ženám na výstupních odděleních tzv. „šité na míru“. Výsledky této práce jsou určeny pro konkrétní, specifickou skupinu lidí, pro zaměstnance vězeňské služby, kterým mohou pomoci při zdokonalení odborného zacházení s odsouzenými ženami ve výkonu trestu odnětí svobody. Podstatou činnosti VO je zajištění takového zacházení s odsouzenými, které jim pomůže předvídat úskalí přechodu do občanského života. Poskytne jim možnost získání potřebných praktických informací a dovedností pro celkovou orientaci v souladu se zákonem.

Je pravděpodobné, že počet vězněných stále stoupá a bude stoupat. Kriminalita jedinců stále vzrůstá, početní stavy odsouzených ve věznicích se navyšují, ale počty zaměstnanců, kteří s těmito osobami pracují, se navyšovat nebudou. Tímto lze předpokládat problém českého vězeňství v budoucnosti a navyšování nákladů na vězněné osoby, které bude též narůstat vlivem zvyšování cen a minimálním standardem pro vězněné osoby.

Návrh opatření

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že odsouzené se cítí být dostatečně připraveny na život na svobodě. Mé předpoklady byly odlišné a mám pochybnosti, že míra připravenosti respondentek je tak vysoká, jak uvádějí v dotazníkovém šetření. Dle mého názoru, pokud by byly odsouzené ženy připraveny tak, jak se prezentují, nepřicházelo by zpět k výkonu trestu odnětí svobody takové množství recidivních osob jako doposud. Bylo by vhodné vytipovat bezproblémové odsouzené, které jsou zařazeny na výstupních odděleních a věnovat více času aktivitě sociálně právního poradenství, kterou se zabývají sociální pracovníce. Nejlepší variantou by bylo, aby odsouzené ženy na výstupních odděleních absolvovaly spolu se sociální pracovnící návštěvy na městském úřadě, popř. na ÚP, v PMS atd. Cílem projektu sociálně právního poradenství by bylo zaměření na vytvoření příznivých podmínek pro návrat odsouzených do občanského života. Bylo by dobré zajistit veškerou informovanost o získání zaměstnání po propuštění z VTOS, včetně praktického nácviku jednání s potencionálními zaměstnavateli a příslušnými úřady. Odsouzené by měly v průběhu SPP rozvíjet své vědomosti a dovednosti, které v této skupině získají, a dále v rámci praktického nácviku by měly zvládnout jednání se zaměstnavateli, (např. zpracování strukturovaného životopisu, jednání se zaměstnavateli, vyplňování příslušných tiskopisů apod.). Níže jsem uvedla činnosti a praktické nácviky na příslušných úřadech, se kterými by se měly odsouzené ženy seznámit a prakticky vše zvládnout před propuštěním z VTOS.

Na základě výše shrnutých zjištění lze navrhnout následující opatření:

Činnost spojená s jednáním na úřadě práce:

Nácvik vyplňování žádosti o zprostředkování zaměstnání a žádosti o podporu v nezaměstnanosti.

Jiné způsoby hledání zaměstnání pomocí agentur, hromadných sdělovacích prostředků, internetu:

Praktický nácvik - náležitosti strukturovaného životopisu.

Seznámení s působením jednotlivých organizací:

Probační a mediační služba, projekt „Člověk v tísní“, Centrum sociálních služeb – Praha, oddělení resocializačních a reintegračních programů aj. – možnost využití jejich služeb.

Přehled základních služeb České pošty:

Nácvik vyplňování poštovních poukázek typu „C“ a „A“, podacích lístků, vzory správného psaní poštovních adres.

Dávky státní sociální podpory:

Nácvik vyplňování formulářů pro státní sociální podporu.

Seznámení s působením činnosti městských úřadů, sociálních kurátorů:

Nácvik vyplňování žádostí o vydání občanského průkazu a žádosti o vydání cestovního pasu.

Seznam použité literatury

Zákony a právní normy

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, v platném znění.

Zákon č. 293/1993 Sb., o Výkonu vazby, v platném znění.

Zákon č. 169/1999 Sb., o Výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Vyhláška MS č. 109/1994 Sb., kterou se vydává Řád výkonu vazby, v platném znění.

Vyhláška MS č. 345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.

Knihy

1. ČERNÍKOVÁ, Vratislava et al. 2008. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-138-0
2. HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství I. – prevence mimořádných událostí ve výkonu vazby* 2. vyd. České Budějovice : Jihočeská univerzita v ČB, zdravotně sociální fakulta, 2007. ISBN 80-7040-235-0.
3. HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství II. – Optimalizace výkonu trestu odnětí svobody*. 1. vyd. České Budějovice : Jihočeská univerzita v ČB, zdravotně sociální fakulta, 1999. ISBN 70-7040-376-4.
4. MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2006. ISBN 80-246-0273-2
5. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 2. vyd. Praha : Portál, 2006. ISBN 978-80-7367-567-7.
6. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie – Úvod do teorie trestu a trestání*, I. díl. 1. vyd. Liberec : TU, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6
7. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie – Teorie a praxe zacházení s vězňenými*, II. díl. 1. vyd. Liberec : TU, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3
8. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie – negativní jevy ve vězení*, III. díl. 1. vyd. Liberec: TU, 2007. ISBN 978-80-7372-205-0
9. SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie*, I. díl. 1. vyd. Liberec : TU, 2002. ISBN 80-7083-679-2
10. SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie*, II. díl. speciální část. 1. vyd. Liberec : TU, 2002. ISBN 80-7083-680-6

-
11. SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. 1. vyd. Liberec : TU, 2003.
ISBN 80-7083-745-4
 12. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie – Úvod do teorie trestu a trestání*, I. díl. 1. vyd.
Liberec : TU, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6
 13. SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. 1. vyd. Liberec : TU, 2007.
ISBN 978-80-7372-287-6
 14. VÁGNEROVÁ, Marie. 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd.4. Praha: Portál.
ISBN 978-80-7367-414-4

Seznam příloh

Příloha A:	Dotazník.....	I
Příloha B:	Vyhodnocení programu zacházení.....	VI
Příloha C:	Hodnocení k podmíněnému propuštění	VII
Příloha D:	Pedagogická anamnéza.....	VIII
Příloha E:	Psychologická anamnéza.....	X
Příloha F:	Sociální anamnéza.....	XI

Příloha A

Dotazník pro odsouzené ženy zařazené na výstupních odděleních A3/1, A3/2 ve Věznici Světlá nad Sázavou

Dobrý den, studuji třetí ročník bakalářského studia na Technické univerzitě v Liberci, obor sociální práce – penitenciární péče. Moje bakalářská práce je zaměřena na význam programů zacházení pro přípravu odsouzených žen na život na svobodě. Tímto dotazníkem se snažím zjistit situaci a připravenost vybraných respondentek na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a začlenění se do běžného denního života

Chci Vás současně ujistit, že toto dotazníkové šetření je anonymní a že data získaná tímto šetřením budou použita pouze pro vypracování mé bakalářské práce.

Upozornění !!!

Otázky si vždy pozorně přečtěte, vyberte odpověď, která je vám nejbližší, a označte ji zakroužkováním. Otázky, které nenabízejí odpovědi, zodpovězte vlastními slovy.

Děkuji za Váš čas a zodpovězení níže uvedených otázek.

1. Kolik Vám je let?

- a) do 20 let
- b) 20 – 30 let
- c) 30 – 40 let
- d) 40 – 60 let
- e) 61 a více

2. Ve výkonu trestu odnětí svobody jste:

- a) poprvé
- b) podruhé
- c) potřetí
- d) vícekrát

3. V jakém typu věznice jste umístěna?

- a) s dohledem
- b) s dozorem
- c) s ostrahou
- d) se zvýšenou ostrahou
- e) věznice pro mladistvé

4. Jaké je vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

- a) základní škola – dokončená, kolikátá třída – doplňte
- b) základní škola – nedokončená, kolikátá třída – doplňte
- c) zvláštní škola
- d) vyučena
- e) střední vzdělání – učiliště bez maturity
- f) střední vzdělání – učiliště s maturitou
- g) gymnázium
- h) vyšší odborná škola
- i) vysoká škola

5. Před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody jste bydlela:

- a) u rodičů
- b) ve výchovném ústavu pro mládež
- c) v náhradním „chráněném“ bydlení
- d) v dětském domově
- e) u rodinných příslušníků (např. prarodiče, tety, sestřenice)
- f) ve vlastním bytě, domě
- g) příležitostná bydlení – střídám
- h) „na ulici“
- i) v azylových domech, ubytovnách

6. Po ukončení výkonu trestu odnětí svobody budete bydlet...

- a) u rodičů
- b) v azylovém domě
- c) u přítele, manžela
- d) v pronajatém bytě, domě
- e) ve vlastním bytě, domě
- f) na ulici
- g) nevím, ještě nemám vyřešeno

7. Máte vlastní děti?

- a) ano
- b) ne

8. Kolik vychováváte vlastních dětí?

- a) 1
- b) 2
- c) 3 a více

9. Před tím, než jste nastoupila výkon trestu odnětí svobody, byly děti v péči:

- a) ve Vaší
- b) v pěstounské
- c) u prarodičů
- d) v dětském domově
- e) u otce (vašeho partnera)

10. Po dobu nynějšího trestu jsou Vaše děti v péči

- a) prarodičů
- b) otce (popř. Vašeho přítele)
- c) příbuzných
- d) v pěstounské péči
- e) dětského domova
- f) mají již vlastní bydlení

11. Po Vašem příchodu z výkonu trestu odnětí svobody budou vaše děti bydlet...

- a) u prarodičů
- b) u otce (popř. u Vašeho přítele)
- c) u příbuzných
- d) v pěstounské péči
- e) v dětském domově
- f) mají již vlastní bydlení

12. Měla jste před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody pravidelné kontakty s rodinou a blízkými, jak často?

- a) pravidelné návštěvy (1x za měsíc)
- b) nepravidelné návštěvy (méně než 1x za 2 měsíce)
- c) pouze telefonický kontakt
- d) písemný kontakt
- e) kontakty neprobíhají

13. Kontakty s rodinou a blízkými ve Věznici Světlá nad Sázavou probíhají formou:

- a) pravidelných návštěv (1x za měsíc)
- b) nepravidelných návštěv (méně než 1x za 2 měsíce)
- c) pouze telefonický kontakt
- d) písemný kontakt
- e) neprobíhají

14. Jaké aktivity programu zacházení navštěvujete na výstupním oddělení ve Věznici Světlá nad Sázavou?

- a) pracovní
- b) speciálně výchovné
- c) vzdělávací
- d) zájmové

15. Jaké aktivity navštěvujete, protože Vás baví?

Vyjmenujte.....

16. Aktivity programu zacházení navštěvujete, protože...

- a) musíte
- b) dobrovolně
- c) z důvodu zaplnění volného času
- d) z důvodu bližšího kontaktu s jinými odsouzenými

17. Jaké dovednosti, ve Vámi vybrané aktivitě, Vám pomohou začlenit se do běžného života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

Vyjmenujte.....

18. Pracovala jste ve svém civilním životě před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody?

- a) ano
- b) ne

19. Zaměstnání jsme měla formou:

- a) brigády
- b) pracovní poměr na dobu určitou
- c) pracovní poměr na dobu neurčitou
- d) osoba samostatně výdělečně činná
- e) dlouhodobě hlášená úřadu práce
- f) nepracovala jsem

20. Zajistila jste si zaměstnání během výkonu trestu odnětí svobody?

- a) ano
- b) ne
- c) spolupráce s úřadem práce

21. Spolupracujete s neziskovými organizacemi? (PMS, Dům na půl cesty, azylové domy, kurátoři), pokud ano, vyjmenujte, se kterými...

22. Kdo Vám pomáhá řešit sociální situaci během výkonu trestu

- a) sama
- b) vychovatel
- c) soc. pracovnice
- d) rodina
- e) ostatní

23. Domníváte se, že jste schopna se postarat po propuštění z věznice sama o sebe a začlenit se do běžného života?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Děkuji Vám za čas Vámi strávený nad tímto dotazníkem.

Příloha B

Vyhodnocení programu zacházení

Vyhodnocení plnění programu zacházení za období

od 18.12.2010 do 18.02.2011

Odsouzená K.L. je stále umístěna na VO , ubytovna A3/1

Cíle programu zacházení: ods. plní

Smysluplně využívat *dobu ve VTOS* - ods. se zapojila do zhotovení výrobků pro KIWANIS, je nápomocna při všech činnostech VO, aktivně pracuje v dr. kroužku

Obnovit kontakt se setrou a rodiči - písemný kontakt se sestrou je pravidelný, i když ne příliš častý, s rodiči žádný - nereagují.

Vytvářet si podmínky pro PP- plněno, má vytvořeny, žádost o PP podána

Posilovat prac. návyky - plněno, pracovně zařazena na pracovišti VR - sklad.

Rozvíjet zájmovou oblast - plněno aktivním zapojením do záj. kroužků

Pracovní aktivity: odsouzená je pracovně zařazena na pracovišti VR - sklad, je kladně hodnocena zam. VS. V rámci mimopracovní činnosti vykonává pomocné úklidové práce na ubytovně A3/1, dále je nápomocna vychovatelce s organizačními záležitostmi na ubytovně-koordinátor. Při sebeobslužných činnostech je samostatná, na pokoji i ve svých osobních věcech udržuje pořádek. V kurzu vaření aktivně spolupracuje, v kurzu šití pracuje při šití výrobků pro charitativní účely odvádí kvalitní práci.

Vzdělávací aktivity: anglický jazyk - lektoruje kurz AJ pro začátečníky. Povinné aktivity VO - hospodářství a politika ČR, zdravý životní styl navštěvuje, s ohledem na pracovní zařazení, pravidelně, pokud je přítomna, aktivně spolupracuje.

Speciálně výchovné aktivity: biblioterapie - prozatím se z org. důvodů nekonala, při komunitních setkáních svůj názor dokáže vyjádřit, zapojuje se, soc. právní poradenství realizováno

Zájmové aktivity: divadelní kroužek - docházka pravidelná, pracuje aktivně. Ve volném čase částečně spolupracuje při zhotovení výrobků pro Kiwanis

Chování a vystupování: je slušné, VŘV dodržuje, pokyny zaměstnanců VS respektuje. V kolektivu je dostatečně sebevědomá, samostatná, má svůj vlastní názor. Snaží se přizpůsobit a zvládat požadavky. Problémy nemá ani je nevyvolává. Je určena jako koordinátor na ubytovně A3/1. V hodnoceném období byla 3x kázeňsky odměněna pochvalou za dlouhodobé plnění PZ, kázeňsky trestána nebyla, 2x opuštění věznice v doprovodu zam. VS

Ods. je zařazena v I.PSVD

Oblast utváření vnějších vztahů - písemný kontakt udržuje se setrou, dále s přáteli a pravidelně s přítelem V.M., návštěvy nebyly realizovány, i když byla povolena návštěva osoby jiné než blízké, pana X, ale ten se ani dne 18.12.2010 nedostavil.

Doporučení: program zacházení ods. plní v celém stanoveném rozsahu, doporučuji nadále zodpovědně pokračovat v plnění povinností ve VTOS. PZ není třeba aktualizovat.

S hodnocením ods. seznámena

Příloha C

Hodnocení k podmíněnému propuštění (nyní již propuštění odsouzené S.S.)

Odsouzená S.S. byla od 24.09.2008 do 15.05.2009 vazebně vyšetřována ve Vazební věznici Praha - Pankrác, kam byla dodána Policií ČR. Od 16.05.2009 byla v téže věznici převedena do výkonu trestu odnětí svobody. Dne 28.05.2009 byla k dalšímu výkonu trestu přemístěna do Věznice Světlá nad Sázavou.

Z počátku VT byla zařazena do kategorie nezaměstnaných odsouzených žen, avšak pravidelně a dlouhodobě prováděla brigádnickou činnost ve VR - sklad, kde vykonávala jednoduchou manuální práci v prádelně. Byla stále hodnocena jako snaživá, pečlivá a zodpovědná. Na standardním oddělení se zapojovala do úklidové závazkové činnosti, podílela se na potřebné úklidové činnosti na ložnici. V rámci programu zacházení docházela pravidelně do stanovených aktivit arteterapie, biblioterapie, posilovny a zahradnického kroužku, německého jazyka a anglického jazyka. Program zacházení i jeho cíle plnila ve stanoveném rozsahu.

Dne 18.01.2010 byla rozhodnutím ředitelky věznice přemístěna na výstupní oddělení, kde se aktivně zapojila do všech pracovních, vzdělávacích i speciálně výchovných aktivit aktualizovaného programu zacházení. Dne 12.05.2010 byla pracovní zařazena na pracoviště VR sklad, k plnění úkolů přistupuje dlouhodobě zodpovědně. V rámci mimopracovní činnosti vykonává úklidové práce na ubytovně. Iniciativně pracuje v dramatickém kroužku, dále lekturuje kurz anglického jazyka pro začátečníky a ve volném čase se zapojuje do zhotovení výrobků pro charitativní účely /Kiwanis/. Stanovený program zacházení i jeho cíle plní stále v celém stanoveném rozsahu. Od 14.12.2009 je zařazena do I. prostupné skupiny.

K chování odsouzené není připomínka, VŘV dodržuje, své povinnosti plní. V kolektivu ostatních odsouzených konflikty nevyvolává, jeví se jako přátelská, avšak velmi obezřetná v navazování nových kontaktů. Doposud byla 11 x kázeňsky odměněna, kázeňsky trestána nebyla. Během výkonu trestu 7x absolvovala opuštění věznice v souvislosti s programem zacházení. V minulosti nebyla soudně trestána, ve výkonu trestu odnětí svobody je poprvé.

S.S. je svobodná, bezdětná. Z celé rodiny, která žije na Slovensku, je v kontaktu pouze se sestrou formou nepravidelné korespondence a dále je již půl roku v písemném kontaktu s přítelem. I přesto, že odsouzená návštěvu sestry i přítele žádala, prozatím se žádná návštěva neuskutečnila.

Po ukončení ZŠ absolvovala střední zdravotnickou školu a později v ČR soukromou VŠ studium právnického zaměření - získala titul Bc. V civilním životě pracovala v realitní kanceláři, právnické kanceláři, u záchranné služby a jako OSVČ - právní služby ve správních řízeních.

Dle sdělení odsouzené se po propuštění z výkonu trestu bude prozatím vracet na adresu trvalého bydliště XX. Spolupracuje s Centrem sociálních služeb Praha.

Je pracovní zařazena.

Odsouzená si je své trestné činnosti vědoma a trest přijímá. Během výkonu trestu změnila náhled na svůj dosavadní způsob života, získala potřebnou pozitivní motivaci a umístění do výkonu trestu chápe jako možnost toto svoje rozhodnutí o změně realizovat.

Na základě celkových výsledků dosahovaných v průběhu výkonu trestu lze konstatovat, že výkon trestu plní svůj účel.

Příloha D

Pedagogická anamnéza

A. Popis situace

Relevantní poznatky z pozorování:

Kontakt navázán bez potíží. Komunikaci se nebrání, naopak je v rozhovoru aktivní. Působí sebevědomě. Způsob projevu a slovní zásoba jsou velmi dobré, odpovídají dosaženému vzdělání (titul Bc.), na vězeňskou populaci nadprůměrné. V neverbálním projevu bez nápadností. Při sestavení PZ je aktivní.

- popis trestní minulosti (první TČ, věk jeho spáchání, spouštěcí mechanismy, motivace k TČ apod.):
- popis sociálních vazeb (vztahy s osobami s trestnou minulostí, vztahy s obětí TČ, konflikty ve vztazích, chybějící soc. zázemí apod.):
- popis aktuálního životního stylu a jeho souvislost s TČ (nezájem o řádnou práci a pravidelné zaměstnání, identifikace s kriminální subkulturou, příklon k extremistickým skupinám, opakované násilné jednání, záměrné vyhledávání rizikových míst apod)

Odsouzená je poprvé soudně trestána (§250/1,3b; 209/1a), ve VTOS je poprvé. TČ – poškozování cizích práv, podvod – trest 3R. Sama uvádí již změnu trestu na 6R úhrnně s dalším TČ padělání peněz. Jedná se o jednu činnost, kdy paděláním příkazů získala peníze, kterými řešila finanční situaci po rozchodu s přítelem... Náhled na trestnou činnost ji nechybí, svoji vinu přiznává, příčinu vidí v rozchodu s přítelem a potřebě splácet byt. Nenašla jiné, legální řešení.

Primární rodina: Primární rodina úplná, vlastní, společně se sestrou byla vychovávána oběma rodiči, vztahy v rodině hodnotí kladně, v dětství jako spokojené, normální. V současné době však s rodinou není v kontaktu, žijí na Slovensku, ona odešla do ČR. Bude se snažit to změnit. Z původní rodiny nebyl nikdo soudně trestán.

Osobní život: Narodila se jako chlapec, což ale vnímala jako špatné, cítila se dívkou. Po dovršení zletilosti se nechala přeoperovat na ženu. Rodiče, hlavně otec se s tím nesmířil a nekomunikují. Je svobodná, bezdětná, žila s přítelem, ale nyní bez vztahu.

Vzdělání: Po ukončení ZŠ absolvovala střední zdravotnickou školu a později v ČR soukromou VŠ studium právnického zaměření – získala titul Bc..

Zaměstnání: V civilním životě pracovala v realitní kanceláři, právnické kanceláři, u záchranné služby a jako OSVČ – právní služby ve správních řízeních.

Zkušenosti s drogou – NE.

B. Motivace k řešení (je si svých problémů vědom, vnímá je správně, chce je řešit, umí je řešit, celková míra odhodlání řešit situaci)

Své problémy si uvědomuje. Odhodlání k řešení ji nechybí, mnohdy ale volí řešení, které není zcela ideální a přináší s sebou další komplikace. Je poměrně samostatná a rozhodná, nenechá se příliš ovlivňovat, rozhoduje se podle momentální nálady. Klade si vysoké cíle, ze svých nároků jen nerada ubírá.

C. Zhodnocení možných rizik a potřeb, doporučení (k PZ, potřebě speciálního zacházení, pracovnímu zařazení, upozornění na nebezpečnost jednání odsouzeného atd.)

Odsouzená má zájem o bezproblémový výkon trestu. Ve styku s ostatními odsouzenými nebude vytvářet konflikty, neočekávám fyzickou agresivitu, ani zkratovité a neočekávané jednání vůči druhým. Není nepřátelská. Je poměrně sebevědomá.

rizikové faktory – svojí sebejistotou i změnou pohlaví může (v případě prozrazení) ostatní odsouzené provokovat

pozitivní faktory – vzdělání, pracovní návyky, bez zkušenosti s drogou, samostatnost

Doporučení k PZ

- vytěžovat pracemi ve prospěch věznice i zaměstnat na nestřeženém pracovišti mimo věznici
- vést k zodpovědnosti za své jednání a samostatné aktivitě při řešení problémů
- vést ke kritickému náhledu na dosavadní způsoby řešení problémů a trestnou činnost
- směřovat své schopnosti a dovednosti pozitivně

Příloha E

Psychologická anamnéza

– **relevantní poznatky z pozorování:**

Kontakt navazuje bez problémů, testovou situaci akceptuje, ochotně spolupracuje, koncentrace pozornosti i pracovní tempo jsou přiměřené, spontánně komunikuje, na dotazy odpovídá bez latencí, slovní zásoba a vyjadřovací schopnosti jsou na velmi dobré úrovni, neverbální složka je bez nápadností, celkový projev bez emocionálních výkyvů.

– **významná anamnestická data a jejich souvislosti s TČ:**

Primární rodina úplná, vlastní, společně se sestrou byla vychovávána oběma rodiči, své dětství i vztahy v rodině hodnotí kladně, jako spokojené, normální, v současné době však s rodinou není v kontaktu, žije na Slovensku. Z původní rodiny nebyl nikdo soudně trestán.

Po ukončení ZŠ absolvovala střední zdravotnickou školu a VŠ studium právnického zaměření. V civilním životě pracovala v právnické kanceláři, u záchranné služby a jako OSVČ.

Je svobodná, bezdětná.

Zneužívání návykových látek neguje.

- popis osobnosti orientovaný na intelektové schopnosti, emoční stabilitu, volní vlastnosti, sociálně-psychologické dovednosti, hodnotovou orientaci, motivační činitele chování aj. - jejich souvislost s TČ, analýza postoje k TČ, přijetí viny :

Relativně dobře strukturovaná, ale ne zcela psychosociálně vyzrálá, její dosavadní život byl dlouhodobě bez výraznějších excesů a disociálních projevů, dosud byla jedenkrát soudně trestána, ve VT se nachází poprvé.

V běžných situacích je temperamentově nevyhraněná, ale ochotná, přátelská, vstřícná, bez zjevných projevů hostility či agrese. Je nevázaná, nezdrženlivá, dostatečně samostatná a aktivní, ráda se rozhoduje na základě vlastního přesvědčení, nechce se spokojit s neuspokojivými kompromisními situacemi, dokáže však stát pevně na zemi, neklade si nereálné cíle, je si vědoma svých schopností a možností. Má zájem o nové kontakty a zážitky, preferuje však jistou osobní svobodu, jistotu a klid, může reagovat i zkratkovitě a neadekvátně situaci, schopnost volní seberegulace je částečně zachována.

Náhled na trestnou činnost ji nechybí, vinu přiznává, větší díl viny dává nepříznivým životním okolnostem a vlastní přílišné důvěřivosti.

– **doporučení k programu zacházení:**

Sledovat a podporovat kontakty s rodinou, vést ke smysluplnému využití volného času ve VT, dle možností zaměstnat.

Příloha F

Sociální anamnéza

Kód vězně: XXXXXX

Příjmení: XX

Jméno: XX

Sociální posouzení odsouzeného:

A. Popis situace - relevantní poznatky z pozorování: spolupráce na požadované úrovni, hovorná, extrovertní, impulzivní, vyjadřovací schopnosti na velice dobré úrovni

- způsobilost k právním úkonům, případné vyjádření orgánů sociálního zabezpečení: způsobilá
- popis aktuální sociální situace (rodinný stav, rodinné zázemí, ostatní sociální zázemí,
- kontakty s orgány státní správy (koordinátorem péče o osoby společensky nepřízpůsobené,
- orgány sociálně-právní ochrany dětí apod.): s PMS ano, poučena o soc. kurátorovi
- potřeba vykonání sociálních úkonů (zajištění dokladů, důchodu,
- informace k absolvování povinné školní docházky u mladistvých apod.): CP

rodinný stav: svobodná

děti: nemá

bydliště: XXX

kontakty: XXX

vzdělání: ZŠ, SŠ zdravotnické,

Osobní a rodinná anamnéza:

Odsouzená je ve VTOS poprvé, z rodiny nebyl trestán nikdo. Narodila se do vlastní úplné rodiny. Matka pracuje na právním odboru energetických závodů, otec v technickém oddělení. Má mladší sestru, rodina žije na Slovensku, kontakt neudrží po dobu zhruba 8 let. Dětství hodnotí po stránce rodinné jako dobré.

Po ukončení základní školy nastoupila na SŠ zdravotnickou, poté na VŠ v oboru právní specializace.

Je svobodná, bezdětná. Vztah s přítelem neuvádí, pouze kontakty se známými.

Závislost na psychotropních látkách a alkoholu neguje.

Na návštěvy žádá kamarádku a známé, poučena. Zájem o práci projevuje, žádost o PP podá. V současné době bez aktuálních sociálních problémů, pomoc nežádá.

B. Motivace k řešení (je si svých problémů vědoma, vnímá je správně, chce je řešit, umí je řešit, celková míra odhodlání řešit situaci.): odsouzení považuje za vlastní pochybení, spravedlivě odsouzena byla, vina přiznává. Motivací je jí zaměstnání, vztah a nahrazení rodiny, spokojený život.

Doporučení k programu zacházení:

- vytěžovat úklidovými pracemi ve prospěch věznice, zaměstnat
- podporovat kontakt s kamarádkou zajišťující ubytování po VTOS
- smysluplné využití volného času